

Veto

Intelligentie is onze sterkste zijde niet. Maar erover schrijven dat we kunnen. Een hele bladzijde vol, als het moet. En het moest deze week weer eens, anders raakte dit pulpblad niet vol. Als u dus wil weten waarom u jaar na jaar vierde zit hebt, lees dan pagina 3 eens. Als u er iets van begrijpt, uiteraard. Want wie altijd vierde zit heeft, is eigenlijk te lomp om te helpen donderen.

Zie zijn nog piepjong, maar ze lusten er al pap van. Seks op het toneel, begrijpt u. Gesubsidieerd nog wel. Bloot en kwetsbaar, heet dat dan. Met de nadruk op bloot natuurlijk. Maar u en ik laten ons daardoor niet uit het lood slaan. Met een uitgestreken gezicht slaan wij dit walgelijk vertoon gade en alsof er niets gebeurd is, slaan wij decent pagina 4 over.

Veto's grote lezersenquête - hoe, u heeft er weer eens niets van gemerkt? - heeft uitgezonden dat de kruiswoordpuzzelaars nooit de rechtsbovens lezen. Over hun motivatie daarvoor gaan we het hier niet hebben. Maar hen gaan we wel eens hebben. Weet u bijvoorbeeld dat 'geer' de oplossing van 'lust' (1 horizontaal) is? En dat de muzieknoet op 7 horizontaal 'fa' is? Verbaas uw kruiswoordvriend(in) en snel naar pagina 7.

Vanaf deze week plaatsen wij de domste lezersbrief van de week in onze rechtsboven. De eerste vermelding in die rubriek gaat naar een zekere Roger. Hij stuurde het volgende stukje proza in. 'Zijn alle rakkertjes al aan het studeren? Doe maar flink jullie best, he!' Meer dergelijke onzin op pagina 2.

STUDENTENWEEKBLAD VAN DE LEUVENSE OVERKOEPLENDE KRINGORGANISATIE - JAARGANG 16, 1989-1990, NUMMER 22, MAANDAG 5 MAART 1990

Universiteit steunt sociale sektor

Meer dan 4 jaar te laat

De sociale sektor van de KU Leuven bevindt zich in ernstige moeilijkheden. Dit is een gegeven dat reeds jaren bekend is. Dalende regeringssubsidies en stijgende kosten zijn de voornaamste oorzaken. De Vlaamse regering, die de hoofdverantwoordelijkheid draagt in deze hele materie, doet al jaren of haar neus bloedt en weigert meer toelagen te verstrekken. Ook de universitaire overheid scheen niet wakker te liggen van de nefaste gevolgen van de Sint-Anna besparingen voor de sociale voorzieningen. In januari stond dan de begroting Studentenvoorzieningen 1990 op het agenda van de heren en dames van de Raad van Beheer van de KU Leuven. En ja, er schijnt toch iets in beweging te komen. Wanneer de reserves van de sociale sektor uitgeput zijn, wordt er jaarlijks 15 miljoen uitgekeerd. Maar daarmee zijn de problemen nog lang niet van de baan.

De sektor Studentenvoorzieningen of sociale sektor wordt voornamelijk gefinancierd door twee bronnen. De eerste bron zijn de regeringstoelagen. Volgens de wet van augustus 1960 is de overheid verplicht genoeg gelden beschikbaar te stellen voor de uitbouw en het in stand houden van volwaardige studentenvoorzieningen. Tot vóór 1986 kreeg de KU Leuven op die manier jaarlijks een toelage van ongeveer 200 miljoen. De tweede financieringsbron zijn de studenten. Die betalen via Alma, de universitaire huisvesting, de studentendokter, voor een groot deel mee aan de voordele die de sociale sektor hen biedt.

gekomen om die aan te spreken. Een deel van de reserves werd gebruikt voor het financieren van de grote onderhoudswerken en voor investeringen in Alma.

Deze maand moet beslist worden wat er met de rest van de reserves gaat gebeuren. Gegadigden voor het geld zijn er genoeg: de dienst huisvesting wil een aantal nieuwe kamers in gebruik nemen, Alma staat voor zware investeringen verbinden aan de bouw van haar nieuwe centrale keuken, er dienen dringend veiligheidswerken uitgevoerd te worden en er staan een aantal grote onderhoudswerken op stapel.

Brug

Het is in deze reservewestie dat de Raad van Beheer van de KU Leuven een belangrijke rol speelt. In 1991 zullen de reserves opgebruikt zijn, abstractie gemaakt van 15 miljoen die dienen als noodzakelijke reserve voor de personeelskosten. Om de grote onderhoudswerken, die al twee jaar gedeeltelijk met de reserve werden betaald, mede te financieren, zou de Raad van Beheer met geld over de brug moeten komen. Deze afspraak was vorig jaar - onder druk van de studenten - gemaakt, maar er was nog steeds geen bedrag aan verbonden.

In januari hakte de Raad van Beheer dan de knoop door. Zodra de reserves uitgeput zijn, voorziet men een jaarlijkse bijdrage van maximum 15 miljoen voor de groot onderhoudswerken. Vier jaar na Sint-Anna zet de Raad van Beheer eindelijk een grote concrete stap om de financiële problemen in de sociale

volg op p. 5 >

TSJECH - "Als we zelf kunnen kiezen, dan willen we geen kiessysteem als in de Verenigde Staten. In dat geval zouden slechts twee partijen, namelijk de oude KP en Burgerforum van Havel, in het parlement vertegenwoordigd zijn." Tsjechische ideeën over democratie op pagina 6.

Sportraads zevende LISST-tornooi

"Soms is het inderdaad een zwijnerij"

Deze week gaat het Leuven Internationaal Studenten Sporttornooi voor de zevende keer door. Toch heeft het er lange tijd naar uitgezien dat deze klassieker onder de Leuvense sportmanifestaties van de agenda zou verdwijnen. Een tornooi als het Lisst zou niet voldoen aan de doelstellingen van Sportraad, namelijk de Leuvense studenten de kans bieden om aan sport te doen. Vorig jaar werd dan ook besloten dit akademiejaar geen Lisst meer te organiseren. Tegen alle verwachtingen in is er dit jaar dus toch weer een internationaal sporttornooi in Leuven. Daarover, en over Sportraad, hadden we een gesprek met Thomas Sisk, samen met Bea Hinnekint vrijgestelde van Sportraad.

Veto: Vorig jaar nog was de kritiek op het Lisst binnen Sportraad zo groot dat maar meteen besloten werd het tornooi op te doeken en een alternatief te zoeken. Beschouwen de nieuwe mensen binnen Sportraad het Lisst nu toch weer als een zinvol project?

Sisk: «Het voornaamste bezwaar tegen de organisatie van het Lisst is dat zo een tornooi niet meteen tegemoet komt aan onze eigen statuten. Sportraad is er in de eerste plaats om de Leuvense studenten de mogelijkheid te bieden op een goede manier sport te beoefenen. Dat het Lisst nu toch weer georganiseerd wordt, betekent niet dat de bezwaren nu niet meer zouden bestaan, integendeel. Maar je kan zo een klassieker niet zonder meer wegdenken, en vooral, er is geen volwaardig alternatief voorhanden.»

Blokken

Sisk: «Maar tegelijkertijd hebben we toch willen verhelpen aan een aantal

andere bezwaren tegen het tornooi. Het Lisst schoot een beetje aan zijn doel voorbij, er was weinig contact tussen de buitenlandse en de Leuvense studenten. Dat heeft alles te maken met het feit dat de buitenlandse ploegen voornamelijk op peda's gelogeerd worden, meestal buiten het centrum. Het geheel situeert zich te sterk rond het Sportkot. Daaraan hebben we dit jaar iets willen veranderen. Het was de bedoeling meer mensen te betrekken bij de organisatie. We wilden voor de huisvesting zoveel mogelijk een beroep doen op koststudenten uit het centrum van Leuven. Maar eigenlijk is dat niet helemaal gelukt. De buitenlandse studenten zullen weer vooral op peda's gelogeerd worden, of op kot bij medewerkers van Sportraad.»

Veto: Voelen de studenten zich dan minder betrokken bij het Lisst? En is dat dan geen bijkomend argument tegen het tornooi?

Sisk: «Het Lisst heeft waarschijnlijk inderdaad een slechte naam. Soms is het ook een zwijnerij. Bovendien valt het nogal laat op het akademiejaar: studenten die eventueel geïnteresseerd zouden zijn, zijn misschien al aan het blokken. Die datum is echt wel een probleem om voldoende medewerking los te krijgen van de studenten. Om organisatorische redenen kan het echter niet anders. Toch proberen we iets te doen om meer mensen te betrekken bij het Lisst en om de buitenlandse deelnemers in de mogelijkheid te stellen meer contacten te leggen. Zo gaat er dit jaar een fakbar-kroegentocht door, met een parkoers doorheen heel het centrum en naar Heverlee toe.»

«Het blijft hoe dan ook moeilijk. Alles blijft sterk gekoncentreerd rond het ILO. Vorig jaar gingen we nog in de Alma's eten, maar dit jaar worden alle maaltijden geserveerd in een grote tent voor de Spuy. Dat zal de integratie van de buitenlandse studenten in Leuven natuurlijk ook niet bevorderen, maar zo'n grote organisatie heeft zo zijn beperkingen. Je kan eenvoudigweg niet zomaar

400 buitenlandse in Leuven onderbrengen.»

Veto: Zie er een soort van filosofie van verbodering via de sport achter het Lisst of is het eerder een prestigeprojekt voor Sportraad, iets om mee naar buiten te treden.

Sisk: «Ergens is het wel een prestigeezaak, maar je kan het ook kaderen in de projecten voor Europese uitwisseling die tegenwoordig op alle mogelijke niveaus ontstaan. Leuven is daar ideaal voor gelegen, centraal. Bovendien geven we niet alleen aan buitenlandse de kans om hier te komen sporten, we bieden ook de Leuvense studenten de kans om te gaan met buitenlandse studenten. En om er tegen te sporten. Er zijn dit jaar meer buitenlandse deelnemers dan ooit tevoren. Drie Spaanse, twee Portugese, een Franse, een Engelse, een Nederlandse en een Duitse universiteit nemen deel. Bovendien laten we 14 Roemeense studenten overkomen op kosten van Sportraad. En dan moeten we nog kandidaten weigeren wegens misdragingen in het verleden.»

«Het is inderdaad al wel gebeurt dat hier ploegen aankomen, soms niet eens studenten, die in het Lisst een goedkope vakantie zien, en een gelegenheid om eens flink te reppen. We werken dan ook liever rechtstreeks via universiteiten dan via studenten, want dan weet je vaak niet wat je over de vloer krijgt.»

«De Leuvense deelnemers aan het tornooi zijn telkens de finalisten van de bekercompetities. We bieden die mensen de kans om zich te meten met buitenlandse teams. Alhoewel wij natuurlijk de kwaliteit van die buitenlandse ploegen niet kunnen garanderen.»

Veto: Wordt Leuven ook regelmatig uitgenodigd op sporttoernooien in het buitenland?

Sisk: «Wij krijgen wel veel uitnodigingen maar we gaan daar niet echt op in. Sportraad is samengesteld uit de sportafgevaardigden van elke kring, maar dat

volg op p. 5 >

REEDS 20 JAAR ROZE DREMPEL

LEZERS BRIEVEN

Alle lezersreacties kunnen bezorgd worden op het redactiesekretariaat in de 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven.

Brieven moeten betrekking hebben op in Veto behandelde onderwerpen of op Leuvense (studenten)aktualiteit. Anonieme brieven komen nooit in aanmerking; de schrijver moet steeds naam, studiejaar en adres bekendmaken. Slechts uitzonderlijk, en na uitdrukkelijk en gemotiveerd verzoek, kunnen ze weggelaten worden in Veto.

Brieven die langer zijn dan 35 regels van 68 aanslagen (spaties inbegrepen); dit komt overeen met ±1,5 getikte blz. met dubbele interlinie worden in principe ingekort. De redactie behoudt zich het recht voor brieven niet te plaatsen.

MLB

In een Vrije Tribune in de Veto van 12 februari II. doet de Heer Goderis namens MLB een oproep aan de kringen om hen alsnog te erkennen. Het verbaast mij dat de MLB, na alles wat er het laatste half jaar gebeurd is, nog op enige geloofwaardigheid rekent. Ik denk dat iedereen nu wel gezien heeft hoe de 'socialistische' regimes, waarmee MLB sympathiseert, denken over de mensenrechten. Omwille van dit feit en omwille van het anti-demokratische karakter van deze beweging, mag zij niet erkend worden door het FKK. Als de MLB nog enkele weken voor de val van het Ceausescu-regime pamfletten uitdeelt waarin verklaard wordt dat "Roemenië zijn dorpen niet vernietigt, maar het platteland moderniseert" en waarin wordt opgeroepen om "de Roemeense dorpen met rust te laten en de anti-Roemeense campagne te stoppen", moet men daar uit besluiten dat MLB, annex PVDA, een gevaarlijke anti-democratische groepering is. Zij schrikt er zelfs niet voor terug anderen desnoeds met geweld het zwijgen op te leggen.

Wat het 'socialisme' betreft had ik nog volgende bedenkingen:

- Heeft "de gruwelijke realiteit in de derde wereld die de noodzaak toont van fundamentele revolutionaire veranderingen", misschien iets te maken met het feit dat er in het merendeel van de derde wereld landen Marxistisch-Leninistische regimes aan de macht zijn? (Ethiopië, Mozambique, Angola, Zimbabwe,...)

- Ook zou ik graag willen weten in welke landen dan wel "het socialisme een reële vooruitgang voor verschillende volkeren in de wereld heeft gebracht, door de afschaffing van de uitbuiting, door de opbouw van een economie en sociale voorzieningen." In China? Albanië? Nicaragua? Ethiopië? ...?

- Tenslotte vraag ik mij af, als de Chinezen zelf de problemen van China moeten oplossen, en de Roemenen die

van Roemenië, waarom dat dan in Zuid-Afrika niet mag.

Ik hoop dat de kringen zich niet zullen laten misleiden door de leugenachtige verklaringen van MLB, en in naam van de ware democratie zullen verhinderen dat dergelijke organisaties hun voortzettingen activiteiten kunnen ondernemen met geld dat toekomt aan de studenten.

Jan Plas

Racisme

Enige tijd geleden besloot de Brusselse Executive om samen met het gemeentebestuur van St.Jans-Molenbeek een wijkt met hoge concentratie gastarbeiders te laten opkopen.

Meestal echter ontbreekt het de gemeentebesturen aan geld en politieke moed dergelijke initiatieven op touw te zetten.

In plaats van anti-racistische enquêtes in de faculteiten te laten rondgaan kunnen de studenten dit gebrek aan beleid proberen op te vangen door concrete initiatieven.

Wijken terug leefbaar maken, huizen restaureren, klaslokalen inrichten helpen deze mensen meer dan ongewijfeld goed bedoelde symbolische of sensibiliserende acties, waarachter we ons gebrek aan engagement trachten te verbergen. 'Sociale Raad' kan vanaf volgend academiejaar iedereen die de problematiek genegeen is, bijeen brengen om concrete projecten uit te werken.

Jeroen De Smet
Nathalie De Swaef

Hiva

De twee jongste bijdragen van Walter Pauli (Veto 26/2/90) in het "Dossier democratisering" doen mij toch wel de wenkbrouwen fronsen. Kort gezegd wordt Prof. Deleek verweten dat "hij" de studietoelagen zo laag mogelijk wil houden. Het HIVA-onderzoek moest van de opdrachtgever tot "lage" roestingen van de studietoelagen leiden, en daarom werd het budgetair onder druk gezet, met alle methodologische fouten vandien. Deleek versus Kelchtermans, met het HIVA als stroman.

Wat Walter Pauli blijkbaar niet wist, is dat zowel de "cijfers van Deleek" als de "cijfers van Kelchtermans" uit hetzelfde HIVA-onderzoek komen (al werden ze vermeld met een zekere foutenmarge). Dus kan het HIVA zijn zelfde wetenschappen, want in hetzelfde onderzoek wordt blijkbaar overdreven en onderschat?

M.i. kan wel kritiek geuit worden op de beperkte (niet: gemanipuleerde) steekproefomvang en de bevragingsmethode (gewone enquête i.p.v. huishoudboekje) van het HIVA-onderzoek; maar daarmee is niet bewezen dat hierdoor de (directe) studietoelagen zouden onderschat zijn. De gehanteerde definities van directe en indirecte studietoelagen daarentegen zijn wel wetenschappelijk onderbouwd, méér dan in de voorgaande HIVA-onderzoeken die in Veto met een zekere nostalgische toon vermeld:

- *directe studietoelagen* zijn die uitgaven die rechtstreeks in verband staan met de studies: inschrijvingsgeld, vervoer, huur, kleding, cursusmateriaal enz. Voeding en kleding behoren daar niet toe;

- *leefkosten* in het algemeen zijn trouwens geen studietoelagen, want iedereen

moet leven;

- het *gederfde inkomen* betekent voor de student echter wel een 'indirecte studietoekost', of anders gezegd een 'offer' (cfr. het begrip 'opportunitetskost' in de economie).

Zowel de directe studietoelagen (45.000 à 85.000 fr./jaar, naargelang de verblijfsituatie van de student) als de indirecte studietoelagen (gemiddeld 261.000 fr./jaar - anno 1986) werden in het bewuste HIVA-onderzoek geschat.

Tenslotte moet met dit van het hart: als al het onderzoek dat gebeurt in opdracht van een (CVP- of andere) minister doorgestoken kaart was, dan zou er niet veel wetenschappelijk onderzoek meer gebeuren. Ik denk niet dat het Kelchtermans' bedoeling was te bewijzen dat de studietoelagen hoog genoeg of te hoog waren. Hij heeft dat allesszins nooit in zijn opdracht laten doorschemeren! Een onderwijsminister heeft gewoon de verantwoordelijkheid om regelmatig te peilen of de studietoelagen niet te pan uitrijzen. Een (evenmin meegedeelde) aanleiding voor de opdracht was wellicht de toenmalige discussie in de rooms-blauwe coalitie omtrent een eventuele (gedeelte) omzetting van studietoelagen in studieleningen. Een plan dat na kennisgeving van de HIVA-resultaten begraven werd.

(En tussen haakjes: inmiddels is ook de leemte in het onderzoek van 1987 m.b.t. het kunstonderwijs opgevolgd: uit een nog niet gepubliceerd rapport (in opdracht van een volgende CVP-minister) blijken de (directe) kosten daar te variëren tussen 51.000 en 125.000 frank per jaar.)

Ides Nicaise
projectleider onderwijs
HIVA

Vierkantwortel

Zonder te willen ingaan op het standpunt dat uw verslaggever Walter Pauli inneemt in z'n dossier over democratisering, moet ik toch wijzen op een paar foutieve redeneringen in het artikel.

1) Als de prijzen van '79 tot '87 van 100 naar 153 gingen, en de studiebeurzen van 100 naar 111, dan betekent dit een daling van $(153-111)/153 = 27,5\%$ (en niet 42%) en zouden ze met $(153-111)/111 = 38\%$ moeten stijgen om opnieuw op hetzelfde peil te komen.

2) U zegt dat een steekproef bij 327 studenten op 70.354 niet betrouwbaar is omdat ze maar 0,5% van de studenten vertegenwoordigt. Welnu, ofwel heeft u nooit een degelijke cursus statistiek gestudeerd, ofwel heeft u er niet veel van begrepen: de standaardafwijking op het gemiddelde van een aantal metingen (ruwweg het onzekerheidsinterval) is n.l. evenredig met het omgekeerde van de vierkantwortel van dat aantal. Een steekproef van 300 studenten op een populatie van 1.000.000 studenten is dus even betrouwbaar als op een van 70.000.

Ik heb trouwens de indruk dat er nog meer verslaggevers rondlopen die geen wetenschappelijke opleiding hebben genomen. Ik herinner me dat een tijdje geleden, in een interview in Veto, één van uw reporters zei dat de snelheid in plaats van een electron rond een kern niet gelijktijdig gekend zouden kunnen zijn. Hij doelde waarschijnlijk op de onbepaaldheidsrelatie van Heisenberg. Welnu, die zegt enkel dat het product van de spreidingen op de gemiddelde positie & snelheid, van een reeks metingen naar onder toe begrensd is. Maar snelheid en positie zelf op een bepaald tijdstip kunnen perfect gemeten worden.

Enfin, julie zijn allemaal poesief en julie doen flink je best, maar let in het vervolg toch wat meer op die dingen.

Tom Cateau

nvdr: *Antwoord aan Ides Nicaise: Veto weet dat zowel de cijfers van Deleek als Kelchtermans uit hetzelfde Hiva-rapport komen. Wij stellen enkel dat zij steeds andere bedragen gebruiken. Wij schreven dat dit niet te wijten was aan het Hiva-onderzoek, maar wel aan de sociopolitieke opvattingen van Deleek en Kelchtermans.*

De opmerking van Nicaise dat leefkosten geen studietoelagen zijn, houdt geen steek. Enerzijds zijn voeding en kleding voor iedere student reële kosten. Ander-

zijds betalen niet-studenten óók vervoerkosten en huur. Dit zijn dus evenmin specifieke studietoelagen. Toch maakt Nicaise een kunstmatig onderscheid tussen 'studie'- en 'leefkosten'.

Wat Kelchtermans' manipulatie betreft: Nicaise kan dit, als Hiva-onderzoeksleider, natuurlijk alleen maar ontkennen. Veto blijft echter bij zijn standpunt. Als bewijs hiervan geldt het verslag van de Raad voor Studentenvoorzieningen (RvS) van 27 maart 1987. Jan Bundervoet, RvS-lid en tevens lid van de Raad van Bestuur van het Hiva (en dus goed op de hoogte van de interne Hiva-werking), haalde toen uit naar wat hij een bijna onbekende wetenschappelijk onderzoek noemde. Op zijn aandringen werd in het verslag opgenomen: "De Raad berwijfelt de degelijkheid van zo'n onderzoek, vooral gezien het belang ervan. (...) Vier leden van de RvS en het onderzoeksteam van het Hiva zullen een open discussie aangaan, en hun bevindingen zullen gerapporteerd worden aan de RvS. (...) Het is wellicht nuttig een studie over de 'leefkosten' toe te voegen."

Antwoord aan Tom Cateau: Uw opmerking over het rekenen met percentages is terecht, en nemen wij graag ter harte. Wat u over de steekproef schrijft, hoeft u ons niet in de schoenen te schuiven. Wij waren niet de enige die stelden dat die gering was. Dat geeft ook Ides Nicaise, projectleider van het Hiva, zelf toe in zijn lezersbrief.

Advertentie

Merkwaardig, zodra Hans Devrore ten tonele verschijnt (zo in Veto nr. 21, blz. 2) wordt een nuchtere analyse en kritische evaluatie noodzakelijk. Men speelt gewoon mee met de zure oprispingen door de man zelf geproduceerd, o.a. na de publicatie van 'Het schaakspel van Leuven'. Een meer kritische analyse zou het antwoord kunnen opleveren of alyast twee vragen: 1. Heeft Devrore het genre van de roman vernieuwd? 2. Is zijn uithaal naar Eco op zijn plaats?

Over Devrores betekenis voor de literatuur kan ik mij niet uitspreken wegens onkunde terzake. Wel stel ik vast 1) dat de verschijning van Devrores roman gepaard ging met barnumreklame op kleine schaal (herinner u cryptogram en prijsvraag) en 2) dat Devrore het niet kan laten rekame te maken voor zijn hobby, semiotiek, en zijn eigen UTEL-cursus daarover. De pot verwijt de ketel, of is Hans gewoon jaloers omdat Eco's reclame wel effect heeft?

Erik Derycke

Fuji foetsie

Ik voel mij genoodzaakt te reageren op het artikel 'Japanreis' in Iroëel 2 (tijdschrift van VTK, nov.-dec.-nummer). In dit bewuste artikel lees ik: "Dit academiejaar biedt VTK de laatstejaarsstudenten Burg. Ir. de kans om voor een democratische prijs naar Japan te gaan." Iedereen die meer afweet van deze reis, zal toegeven dat deze regel, evenals het hele artikel, ietwat misleidend is. Beter zou zijn: "Ook dit academiejaar biedt VTK aan een nauwkeurig geselecteerde groep van laatstejaars de mogelijkheid om..."

Inderdaad, het VTK-praesidium weigerde maar liefst aan 2/3 van de geïnteresseerden om deel te nemen! Criterium: "Men kan enkel mee indien men zowel in het eerste als in het tweede

burg. jaar deelgenomen heeft aan de reisweek."

Is het goed te keuren dat een dergelijke maatstaf, ongunstigeerend en naast de kwestie, gehandhaafd wordt om de deelnemers aan de Japanreis te selecteren? Is het goed te keuren dat er überhaupt geselecteerd wordt? Dan is er de "democratische prijs" die de studenten voor deze reis moeten betalen (28.000 BF, d.i. ongeveer de helft van het nodige budget). Een gedeelte van het tekort wordt o.a. gehaald uit de activiteit van de industriedagen. De bedrijven investeren dus onrechtstreeks in deze reis. Zou de industrie niet liever hun geld gepenseerd zien aan de algemene opleiding van alle toekomstige ingenieurs, dan alleen van deze honderd, die toevalig de vorige jaren mee op reis gingen om er misschien een brokje cultuur op te doen, om er zich zonder meer goed te amuseren of louter en alleen om later mee naar Japan te mogen? Lijkt het daarenboven ook niet eerlijker om procentueel gezien het "beschikbare" sponsorgeld gelijk te verdelen over zowel de Ruslandreis als de Japanreis en niet 25% tegen 50% zoals dit jaar?

Is het werkelijk zo dat: "De universiteit, in de personen van verschillende professoren, de decaan van de faculteit en de rector van de K.U.L." dit initiatief steunen als 2/3 botweg geweigerd wordt? Of is men hiervan misschien niet op de hoogte?

Looft het werkelijk de moeite om zulk een prestigieuze reis te organiseren, als het niet kan voor iedereen? Of is het uit eigenbelang van de organisatoren?

Goed, als het dan echt niet anders kan, er gaan dan toch wat kost naar Japan, geëerd moet worden, beken dan dat er tergede geselecteerd wordt; laat het criterium gelden voor iedereen, óók voor de praesidiumleden (of is het mafia-tijdperk nog niet voorbij?) en kom zeker niet aandragen met het fabeltje dat de Japanreis wordt aanzien als de "vervolmaking" van de ingenieursopleiding!

Alain Lambaerts

Veto
's Meiersstraat 5
3000 Leuven
(016/22.44.38)

Jaargang 16
nr. 22
5 maart 1990

Kolofon

Ver. uitg. Walter Pauli,
's Meiersstraat 5, Leuven
Hoofdredactie: Johan Reyniers
Redactiesekretaris: Walter Pauli
Redactie:
Koën Hendrickx, Luc Janssens,
Erik Paredis, Jan Van der Linden,
Tine Van Heesvelde, Stef Wauters
Doka:
Hendrik Delagranghe, Rob Stevens
Tekening:
Arnulph, NIX en Urbis
Layout- en vormgeving:
Donatienne Brasseur,
Koën Hendrickx, Shwan Jaf,
Luc Janssens, Erik Paredis,
Walter Pauli, Johan Reyniers,
Jan Van der Linden, Stef Wauters
Medewerkers:
Sigrïd Bousset, Filip De
Keukeleer, Paul Demets,
Kris Hendrickx, Hilde Lenie
Eindredactie:
Erik Paredis en Stef Wauters

Zetwerk en publiciteit
Alfaset Leuven (016/22.04.66)
Drukkerij Rotatyp Brussel
Oplage 9000 exemplaren
ISSN-nummer 0773-5162
Abonnementen
Studenten: 250,-; niet-studenten:
300,-; steun vanaf 600,-; over te
schrijven op rek. nr.
001-0959719-77
Agenda en Ad Valvas
ten laatste vrijdag voor verschijnen
om 18.00 uur op het
redaktieadres bezorgen
Redaktievergadering
iedere vrijdagmiddag om 15.00 u

Is intelligentie aangeboren?

Kulturele drempels

Wie slim is, krijgt lekkers: verstandige kinderen volgen later unief, de anderen gaan naar de vak- of huishoudschool, en zoeken daarna best werk. Zoiets is geen schande. "Niemand kan er immers aan doen of hij al dan niet met een hoge begaafdheid geboren wordt", luidt het meestal. Een foute redenering. Intelligentie is voor een stuk inderdaad aangeboren, maar evenzeer het resultaat van opvoeding, school, sociale afkomst, noem maar op. Toch proberen 'konservatieve' wetenschappers nog steeds die sociale impact te minimaliseren. Die redenering is bijzonder gevaarlijk: ze zou immers betekenen dat de lagere klassen - die op IQ-testen inderdaad gemiddeld lager scoren - gewoon 'dommer' zijn. Dat die minder participeren aan het hoger onderwijs, wordt dan als 'natuurlijk' beschouwd, en democratisering van het onderwijs als een niet te realiseren wensdroom.

Eén van de bekendste voorstanders van de theorie dat intelligentie grotendeels erfelijk moet zijn, is de Amerikaanse wetenschapper prof. Arthur R. Jensen. Op het einde van de jaren zestig probeerde hij in verschillende studies (zoals *How can we boost IQ and scholastic achievement?*, in *Harvard Educational Review* 39 (1969), p. 1-123) aan te tonen dat milieufactoren (ouders, opvoeding enzovoorts) slechts voor ongeveer 20% het IQ bepalen, en erfelijke factoren voor 80%. Jensen ging echter verder: hij konstateerde dat kleurlijnen op IQ-testen behoorlijk lager scoorden dan blanken. De link was snel gelegd: er is gekonstateerd dat zwarten dommer zijn dan blanken, en er is bewezen dat intelligentie erfelijk is, dus het zwarte ras is dommer dan het blanke ras.

Die laatste raciale consequenties van Jensens theorie schokten de VS, en zorgden voor een heuse wetenschappelijke rel. Zijn stelling dat intelligentie haast volledig erfelijk is, werd echter veel minder aangevallen, integendeel zelfs.

Emotioneel

Tot vandaag nog heeft Jensen, zowel in de VS als in België en Nederland, grote voor- en tegenstanders. Op zich is dat reeds bedenkelijk: Jensen schakelt 'intelligentie' immers gelijk aan 'resultaten van IQ-tests', een bijzonder betwistbaar uitgangspunt. (zie kader)

Jensen baseert zich voor zijn stelling dat intelligentie grotendeels erfelijk is, op onderzoek naar éénige tweelingen die gescheiden werden opgevoed, in milieu die geen verband hebben met elkaar. Het genetische materiaal van zo'n eenige tweelingen is immers identiek. Als IQ-testen dan verschillen laten zien tussen zo'n tweelingen, redeneert Jensen, dan hebben die verschillen duidelijk betrekking op het milieu. Jensen konstateerde dat er, hoewel de kinderen in verschillende families werden grootgebracht, nog steeds een bijzonder grote overeenkomst was tussen de resultaten die zij op IQ-testen behaalden. Hij mat een gemiddelde faktor van overeenkomst van 0,75 (faktor 1,00 zou betekenen dat er 100% correlatie is). Dus, aldus Jensen, is intelligentie voor 75% erfelijk bepaald, en voor 25% afhankelijk van invloeden van buitenaf.

Genen

Deze stelling gaf aanleiding tot een bijzonder hevige polemiek. De bewering van Jensen kan immers alleen gelden als de korte, maar belangrijke kwalificatie "milieus die geen verband hebben met elkaar" volledig klopt. Deze voorwaarde impliceert dat er geen relatie is tussen de

DOSSIER DEMOKRATISERING (DEEL 5)

Een tijdje geleden kwam prof. Deleek volop in de media-belangstelling met zijn artikel 'Blijvende ongelijkheden in het onderwijs: tien jaar later'. Hierin geeft hij een overzicht van het falen van de democratisering van het Hoger Onderwijs. Die is nooit voltooid geweest, zeker niet bij de lagere klassen.

Deleek zoekt naar de oorzaken daarvan, en stelt dat hiervoor niet de financiële, maar wel de socio-kulturele drempels verantwoordelijk zijn. Bovendien, aldus Deleek, speelt bij de studietoelagen het zogenaamde Matteuseffect mee: de beurzen gaan vooral naar de middengroep, en niet naar de lagere klassen. Hij wil daarom een herverdeling: meer geld voor de armste studenten, afschaffing van de kleinere beursbedragen.

Toen Veto bij één van de weinigen kritische bemerkingen bij Deleek maakte, viel dat niet overal in goede aarde. Ook niet bij Herman Deleek zelf, die

ons verweet "een onjuist en tendentieuze beeld op te hangen van mijn persoon en mijn onderzoek". Veto wil de discussie echter niet uit de weg gaan. Daarom presenteren we sinds enkele weken een 'Dossier Democrativering', waarin we een andere visie dan die van Deleek uitzetten.

Evenals vorige week peilt Veto deze week naar de oorzaken van de dalende democratisering. Deze en volgende weken belichten we het fenomeen van de 'socio-kulturele' drempels. Waar financiële drempels nog vrij eenvoudig te onderzoeken zijn - de kostprijs van de studies - is dat bij socio-kulturele drempels veel minder het geval: het is de vraag naar het geheel van maatschappelijke invloeden die de studiekeuze al dan niet bepalen. We beginnen met een discussie rond intelligentie en IQ, en hoe die begrippen dienen om bestaande maatschappelijke ongelijkheden te bestendigen. □

kwaliteit van het milieu, waarin de ene tweeling wordt geplaatst, en dat waarin de andere wordt geplaatst. Met andere woorden: de verschillende milieus waarin gescheiden tweelingen worden geplaatst, moeten even gevarieerd zijn als die voor kinderen van dezelfde leeftijd die geen verband hebben met elkaar.

Nu wordt in verschillende wetenschappelijke onderzoeken het feitelijke failliet van het uitgangspunt van Jensen aangetoond. Welke en hoeveel eenige tweelingen leven immers volledig gescheiden, en worden in totaal andere families opgevoed? F.S. Fehr deed uitgebreid onderzoek naar deze groep. Hij komt tot de conclusie dat het bijna altijd

om adoptiekinderen moet gaan, die bovendien - net omdat ze tweelingen zijn - in hun vroege kindertijd dikwijls in dezelfde instelling verbleven hebben. Fehr viel zijn collega Jensen dan ook bijzonder scherp aan (in *Critique of hereditarian accounts of 'intelligence' and contrary findings: a reply to Jensen*, in *Harvard Educational Review* 39 (1969), pp. 571-581).

Zijn bevindingen stonden haaks op het uitgangspunt van Jensen: "De selectie van pleeggezinnen door bemiddlungs-buro's geeft de voorkeur aan gezinnen die over voldoende financiële middelen beschikken om behoorlijk voor het kind te kunnen zorgen en die blijk geven van intellectueel en emotioneel begrip voor de noden van het kind en de problemen van adoptie. Gescheiden identieke tweelingen worden dan ook (...) geplaatst in selectieve en betrekkelijk homogene milieus, in vergelijking met de diversiteit die het gevolg zou zijn als ze willekeurig geplaatst worden".

Intelligentiecorrelatie

Urie Bronfenbrenner geeft in *Aanleg én milieu: een herinterpretatie van de gegevens*, (verschenen in *Ras, milieu en intelligentie*, redactie Ashley Montagu, Baarn, 1977) een overzicht van andere studies naar identieke tweelingen. Hieruit bleek dat gescheiden identieke tweelingen, als ze in dezelfde stad opgroeiden, een intelligentiecorrelatie hadden van

0,87, tegenover een correlatie van slechts 0,63 als ze in verschillende steden woonden.

Een intelligentie-onderzoek naar een andere groep gescheiden identieke tweelingen bracht nog duidelijker verschillen tot uiting. Men vergeek de gezinnen op economische basis. Hieruit bleek dat het IQ van identieke tweelingen die in 'op elkaar gelijkende' economische milieus werden opgevoed, voor 0,91 korreleerden. Als tweelingen echter in totaal verschillende economische milieus werden opgevoed, was er nog slechts een intelligentiecorrelatie van 0,26. Bronfenbrenner toont dus aan dat er, indien identieke tweelingen in gescheiden én tegelijk duidelijk verschillende milieus opgevoed worden, veel grotere verschillen in IQ gekonstateerd worden. De sociale afkomst heeft dus een invloed op de intelligentie, en die invloed is bijzonder groot.

Als kinderen uit lagere klassen minder scoren op IQ-tests dan kinderen uit hogere klassen, is dat geen statisch gegeven. Immers, naast de genetisch overgeërfd capaciteiten, bepaalt de sociale afkomst blijkbaar de intelligentie. Als de bestaande sociale ongelijkheden zouden verkleinen, zouden dus ook de verschillen in 'intelligentie' dezelfde evolutie moeten volgen. In het hele debat over socio-kulturele drempels weigert men de consequenties van deze redenering op zich te nemen.

Walter Pauli

IQ

DIKTATUUR VAN DE INTELLIGENTSIA

Dikwijls wordt 'demokratisering van het (universitair) onderwijs' omschreven als 'iedereen die ervoor bekwaam is, moet kunnen studeren'. Prof. Wielemans (KUL) wijs in 'Opvoeding en onderwijs onder maatschappelijke druk' (Acco, 1986) op het conservatieve karakter van deze opvatting. Bekwaamheid lijkt inderdaad een aannemelijke voorwaarde om onderwijs te volgen. Lijkt, want men vertrekt onbewust van een aantal premissen. Wielemans omschrijft het meritokratische (ook wel 'liberale') karakter van ons onderwijs: "Onderwijs wordt geacht te differentiëren en te selecteren op basis van prestaties, en wel zo objectief mogelijk."

Zo wordt echter de gehele maatschappelijke context zonder discussie "als 'juist' ervaren en daarmee werd het systeem van de school bevestigd. De kinderen uit de gedepreiveerde milieus moesten een hoger 'IQ' proberen te bereiken via compensatie-, aktiverings- en stimuleringsprogramma's, zoniet zou, na het mislukken van die pogingen, het 'wetenschappelijk' bewijs worden geleverd van de genetische inferioriteit van die leerlingen."

"Hiermee staat het IQ-test model centraal in de gehele meritokratische onderwijsopvatting. Indien dit model de gepretendeerde wetenschappelijke zekerheden niet kan produceren, dan wankelt ook meteen de meritokratie", aldus Wielemans. En verder "Vandaar de cruciale vraag: is de meritokratie een samenbinding van politiek en ideologisch geartikuleerde onderwijsbelangen? (...) De vraag kan direkter worden gesteld: staat de testpsychologie in dienst van een bepaalde ideologie?"

Wielemans moet deze vraag bevestigend beantwoorden: "Precies hierdoor wordt ook het begrip 'intelligentie' drager én van onderwijskenmerken, én van door maatschappelijke belangen gedikteerde onderwijsdoelstellingen. (...) Het voor allen toegankelijk en zelfs verplicht openbaar onderwijs beschikt dus binnen de meritokratische maatschappij en onderwijsvisie over zijn 'objectieve' selectie- en toewijzingscriteria, namelijk het IQ". En verder: "De meritokratie kan zich legitimeren als de testpsychologie erin slaagt om op objectief wetenschappelijke gronden de leerlingen te selecteren en aldus hun studie- en maatschappelijke loopbaan te voorspellen."

Elders op deze pagina hebben we echter het bijzonder relatieve van begrippen als 'IQ' en 'intelligentie' proberen duidelijk te maken. Wielemans besluit eveneens: "dat de algemeen gangbare opvatting dat IQ-verschillen een uitdrukking zijn van (natuurlijke) verschillen in begaafdheid, competentie, abstrakte, denk- of oplossend vermogen (...) feitelijk onjuist is."

Eigenlijk vertelt Wielemans dus dat ons hele onderwijssysteem er in essentie op gericht is te selecteren op basis van criteria die in grote mate socio-kultureel van aard zijn. Dit betekent dat, om een echte 'demokratisering van het onderwijs' te krijgen, diepgaande socio-kulturele veranderingen nodig zijn. We maken ons op dit moment weinig illusies dat socio-kulturele drempels - zelfs op termijn - zullen afgebroken worden. Wie dat wil verwezenlijken, stelt immers het huidige maatschappelijke bestel ter discussie. (WP)

DE IQ-ONZIN

Om te bepalen hoe 'slim' of 'verstandig' iemand is, wordt wereldwijd gebruik gemaakt van intelligentie-tests, tegenwoordig vaak IQ-tests genoemd. Dat is echter een hoogst gevaarlijke praktijk, en wel om twee redenen.

Ten eerste: tot nu toe weet niemand wat intelligentie eigenlijk is. Laat staan dat iets wat niet gedefinieerd is, gemeten zou kunnen worden. Een definitie zou kunnen zijn: "intelligentie is, wat intelligentiestests meten", maar zoiets is vanzelfsprekend een schoolvoorbeeld van een kringredenering.

Ten tweede: intelligentiestests geven een ruwe schatting van de bekwaamheid die iemand bezit om bepaalde problemen op te lossen. Bekwaamheden zijn echter voor een groot stuk een gevolg van een leerproces: oefening en ervaring bepalen de ontwikkeling van die intelligentie in grote mate. Een intelligentiestest meet dus eigenlijk hoever die bekwaamheden op een bepaald moment geoefend zijn, maar zegt in elk geval weinig over een aangeboren aanleg.

Alfred Binet en Theodore Simon, de oorspronkelijke opstellers van die tests, kenden die beperkingen maar al te goed. Zij verwierpen met klem alle pretenties die hun test later heeft gekregen, en zeker de overdreven precisie die eraan werd toegeëcht. Zij wilden enkel een ruwe schatting angeven van het bereikte nivo van de intellectuele capaciteiten van een kind in een bepaald stadium van zijn

ontwikkeling. Binet en Simon gebruikten dan ook de neutrale term 'verstandelijk peil'.

Zij hebben in elk geval nooit gesproken van een IQ, intelligentie uitgedrukt als wiskundig *quotient*. Zij gingen er namelijk van uit dat hun testen nooit een voldoende nauwkeurigheid konden garanderen om de term '*quotient*' te rechtvaardigen. Als het begrip IQ reeds jarenlang razend populair is (het werd gewoon spreektaal), dan komt dat vooral door de moderne drang naar cijfers: 'de macht van het getal'.

Dat is natuurlijk stevig fout. Intelligentie - wat het ook mag zijn - is in ieder geval een ingewikkelde functie, die bepaald wordt door verschillende en uiteenlopende variabelen. Die variabelen zijn ondermeer van psychologische, biologische, neurologische, moleculaire en sociale aard, allemaal grotendeels onbekend en haast onmogelijk te kwantificeren.

De hardnekkige mening dat IQ-testen - hoe verfind ook - de aangeboren intelligentie meten, is dus een misvatting. Het wordt pas écht gevaarlijk als men zulke IQ-resultaten in grotere theorieën gaat verwerken, en ze als argument gaat gebruiken in een breed maatschappelijk discours. Hoewel dit feitelijk niets anders is dan een grove simplificatie van een bijzonder ingewikkelde werkelijkheid, is het een frekwent voorkomende praktijk. (WP)

Hoef 'Stan' nog te worden voorgesteld? Het piepjonge vierkoppige gezelschap verbaasde enkele maanden geleden de theaterwereld met twee ongemeen goede producties, *Achter de canapé/ Yvonne op en Jan. Scenes uit het leven op het land*. Twee bewerkingen: het eerste baseerde zich op Gombrowicz' *Yvonne*, het tweede op Tsjechovs *Oom Wanja*. Teksten zijn belangrijk voor Stan, en vooral wat ze ermee doen, zo blijkt ook weer uit hun nieuwste productie *Rosalinde*, naar *As you like it* van Shakespeare. Een gesprek met de kibbelende, maar erg entoesiaste acteurs.

Frank Vercruyssen, Damiaan de Schrijver, Jolente de Keersmaeker en Waas Gramser studeerden vorig jaar af aan het conservatorium van Antwerpen. De twee eindwerken die ze met hun vieren brachten vielen erg in de smaak en prompt werden ze opgenomen in het gangbare teatercircuit. Het was een schot in de roos, wat eigenlijk niet zo evident is: acteurs vertellen wel vaker dat ze de kennis die ze tijdens hun opleiding hebben opgedaan, de acteursmanieren die hen zijn aangekweekt, eerst gedurende jaren moeten afbouwen voor ze echt goed kunnen worden. De meeste acteurs zien overigens zelfs dat niet eens in. Stan heeft er kennelijk geen last van.

Vercruyssen: «We hebben gedurende de hele opleiding moeten vechten tegen de school, we hebben heel de tijd door proberen af te bouwen wat wij vonden dat er afgebouwd moest worden. Niet dat we vier jaar dingen gedaan hebben tegen onze zin om toch maar dat diploma te halen. Het creatieve onderzoek is van in den beginne begonnen.»

De Keersmaeker: «Het loopt niet voor iedereen zo goed. Wij hebben, om het zo te zeggen, 'chance' gehad, en één en ander geforceerd. Niets gaat vanzelf. Je moet zeggen wat en wie je wil, anders krijg je de meest wansmakelijke leraars voor je neus geschoven. Zo hebben we voor onze eindproducties zelf gevraagd of we met Matthias de Koning en met Josse de Pauw mochten werken.»

De Schrijver: «Om even de mensen op een rijtje te zetten waarmee we zijn gekonfronteerd tijdens onze opleiding: Peter Gorissen, Dora van der Groen, Luk Perceval, Ivo van Hove, Johan van Assche, opnieuw Peter Gorissen, Josse de Pauw en Matthias de Koning.»

Veto: *Door wie zijn jullie het meest beïnvloed?*

De Keersmaeker: «Dat is een vraag die je absoluut niet kan beantwoorden. Het is net die rare mélange van verschillende mensen geweest die ons heeft 'voortgebracht'. Je kan wel over voorkeuren spreken, en mensen waar je het meest aan hebt gehad.»

Veto: *De pers houdt er andere meningen op na: jullie worden voortdurend in één adem met Maatschappij Discordia genoemd.*

Vercruyssen: «Met wie?»

Gramser: «Dat heeft natuurlijk te maken met het simpele feit dat twee van de drie producties die we tot nu toe hebben gebracht - *Yvonne* en *Rosalinde* - onder leiding staan van Matthias de Koning, ook acteur bij Maatschappij Discordia.»

Vercruyssen: «Wij hebben spijtig genoeg tevallig een werkingrichting die met Discordia te maken heeft, maar het is niet zo dat we eerst Discordia hebben gezien en dan hebben gezegd "Wauw, dat willen wij ook doen". Er zijn veel gelijkenissen wat betreft tekstbehandeling en gedrag tegenover theater, maar er zijn zeker evenveel verschillen.»

Veto: *Welke zijn de verschillen?*

De Schrijver: «Wij zijn Vlamingen, zij zijn Nederlanders. Wij zijn veel jonger, zij veel ouder. Wij voeren een totaal ander gesprek. Zij hebben het expliciet over de toneelspelerskwesie; dat sluimert er bij ons ook wel ergens in, maar ons aksent ligt toch vooral op het echt spelen, het onderzoeken, spelenderwijs. Hun cynisme, hun vraagstelling, hun filosofie' is bij ons nog niet pertinent»

"In 'Rosalinde' trouwen koppels, een nar tapt flauwe grappen, en een heel aantal klungelige nevenpersonages doen niets terzake."

De kibbelende acteurs van Stan

"We hebben chance gehad"

aanwezig. Wij zijn gewoon nog te jong om dat waar te maken.»

Vercruyssen: «Wat we absoluut wél met hen gemeen hebben is dat we geen voorstelling dicht willen spelen voor ze voor het eerst wordt getoond. Wij willen zo weinig mogelijk uitzoeken en vastzetten vóór de voorstelling er is.»

Veto: *De noemer waaronder jullie samen met Discordia worden genoemd is 'tekstteater'.*

Vercruyssen: «Ik heb inderdaad geen zin om ander theater te maken dan theater dat uit teksten vertrekt. Er is een intensieve tekstanalyse die deel van de repetitie uitmaakt, en dat geldt voor de drie stukken. Dus tekstteater, als je dan toch termen wil plakken. Hoewel we, zeker met de nieuwe productie, eveneens acteursteater zijn, of 'toneelspelersgezelschapsteater', maar zeker geen tekstloos theater.»

«Eigenlijk gaat het om het onderscheid tussen inleving en niet-inleving. Volg je je personage of niet? Aan Discordia wordt toegeschreven dat ze 'afstand nemen van het theater' en dat 'ze

het allemaal niet meer zien zitten', en 'waarom doen ze het dan nog', maar eigenlijk zijn ze even intens bezig als mensen die zich zogenaamd wél inleven in hun rol. Dat geldt voor ons ook. Voor ons zit er veel meer inleving in de inleving die je meegeeft dan in de inleving die je pretendeert mee te geven. Wij brengen óók inlevingsteater.»

Gramser: «Niet dat wij het vooraf over al die theoretische kwesies hebben en dan dan toepassen in de voorstelling. Zoiets groeit organisch.»

Veto: *Doen jullie in de nieuwste productie Rosalinde andere dingen met de oorspronkelijke tekst van Shakespeare, dan voorheen met de teksten van Tsjechov of Gombrowicz?*

Vercruyssen: «Bij Tsjechov speelden we allemaal één rol, bij Gombrowicz speelde iedereen alle rollen, en nu zitten we ergens tussenin: iedereen speelt een aantal rollen. Enerzijds zitten we met 'Rosalinde' terug dicht bij 'Yvonne' omdat Matthias opnieuw begeleidt, maar anderzijds hebben we, net zoals met 'Jan', veel meer alleen gewerkt.

Matthias heeft er niet heel de tijd bijgezet. Deze productie is een eerste schuchtere poging om de twee polen bij elkaar te brengen.»

«Matthias noemt de constructie van 'Yvonne' een spons, of nee, een trein, enfin, een sponzen trein. Daarmee wil hij zeggen dat de voorstelling kan steunen op een constructie die sterk genoeg is. Bij 'Rosalinde' haal je het niet met het spelen van de constructies alleen. De scènes moeten gemaakt worden op het moment zelf.»

Gramser: «Daardoor hangt de voorstelling sterk af van avond tot avond, zowel voor ons als voor het publiek. De spanning moet er zijn in de confrontatie op de scène. Er is geen machinerie, geen trajekt, geen interpretatie om je aan vast te houden.»

Veto: *De voorstelling kan dus net zo goed mislukken.*

Vercruyssen: «Ze is al meer mislukt dan gelukt.»

Veto: *Is dat geen té groot risico?*

De Keersmaeker: «Het is een erg nuttig risico.»

Mannenbroeken en kousebenen

Stan brengt 'Rosalinde'

Na het succes van de eindeksamenproducties *Jan* en *Yvonne* werd het jonge toneelspelersgezelschap Stan door de Toneelschuur Haarlem uitgenodigd een werkplaatsproductie te maken. De bal is aan het rollen gebracht. De verwachtingen zijn hooggespannen, en Stan lost die verwachtingen op een verbazend wakkend pretentieuze manier weer in. Ze kiezen een tekst - Shakespeare's *As you like it*, want één van hen vond die epiloog zo mooi - ze zwoegen erop, vloeken, zijn het met elkaar oneens, herschrijven en vooral: schrappen. De productie, begeleid door Matthias de Koning, krijgt een andere naam: *Rosalinde*, om het opnieuw met een voornaam te zeggen. Shakespeare verkraacht? Nee. Wél is het een gedurfde frisse bewerking, die bewaart wat ze hoort te bewaren: de essentie. Maar die moet je als toeschouwer een beetje zelf ontdekken.

We kijken uit op een leeg podium met links en rechts een gordijn dat net zo hoog boven de grond hangt dat je de benen van de acteurs kan zien. Twee mannenbroeken, twee paar kousebenen.

Sneeuw

Een mannenstem op band is iets aan het uitleggen, het doet er niet toe wat. Het podium wordt verlicht; de recorder springt af. Frank Vercruyssen komt vanachter het gordijn de scène opgewandeld met kousebenen; de mannenbroeken - zo blijkt even later - verbergen de benen van de vrouwen. Deze pittige omkering is de voorbode van de geslachtsverwarring die zich in de loop van het stuk op grond van kleding voltrekt. Frank staat in het midden van het grote

lege podium, knieën wat tegen elkaar, prutsend met zijn handen, aarzeling in blik en houding. Niet dat hij op dat ogenblik een aarzelend personage vertolkt; zoals hij daar staat is hij helemaal geen personage. Wél een acteur die nog even het terrein verkennt waarop hij zich het komende uur zal blootgeven. Bloot en kwetsbaar. Dan wordt hij Orlando, de jongen die verliefd is op Rosalinde en de bomen in het woud volkerft met haar naam. Rosalinde vertoef er ook, samen met haar nichtje Celia. Zij hebben besloten mannenkleden te dragen om veiliger te kunnen reizen. Ze trekken dus vesten aan over de bh's waarmee ze aanvankelijk - in het paleis nog - op de scène stonden.

Dat Orlando inderdaad elke boom van lieflijke verzen voorziet wordt

veruiterlijk door een ontroerend moment waarop hij witte papieren in de ruimte laat rondwarrelen als sneeuw. De rust en de gekoncentreerde beheersing waarmee hij dit doet, staat in schril contrast met de begeleidende overdoervende beat-muziek waarop Damiaan De Schrijver achter het gordijn de benen uit zijn lijf danst. Later komt Rosalinde verrukt de brieven lezen. "Nu sta ik hier met mannenkleden", zegt ze ontroerd. Het gedoe met kleren, rolverwisselingen en 'doen alsof' bereikt een hoogtepunt wanneer de nog steeds als man vermomde Rosalinde, die Orlando's passie deelt, hem verplicht haar elke dag te komen aanbidden alsof ze Rosalinde zou zijn, de vrouw die ze is in werkelijkheid ook is. Dit spelletje zou hem zogenaamd van zijn verliefdheid genezen. Alsof dit alles nog niet voldoende was, wordt de herderin Phoebe wanhopig verliefd op de mannelijke versie van Rosalinde.

Herderin

"The real" en 'the fake', die zo typisch Shakespeareaanse tegenstelling, komt zowat in elke dialoog terug. Ze loopt parallel met de tegenstelling tussen het wild dolen in het woud en de schijnparade van het afgunstige hof. Maar tot zover Shakespeare.

De tegenstelling echt-gespeeld manifesteert zich ook vormelijk, en dat is het werk van Stan. Een kitscherig schouw-

Veto: *Jullie hebben de tekst zeer grondig bewerkt. Er zijn stukken intrige geschrapt, het aantal personages is gereduceerd. Kan dat wel met een stuk van Shakespeare, dat staat of valt met de intrige?*

De Schrijver: «'As you like it' is een stuk dat wat dramatische opbouw en plot betreft tot de zwakkere broertjes behoort. Het is een samenraapsel van verschillende verhalen en het is niet echt goed uitgewerkt. Het leent zich met andere woorden echt wel tot bewerking. Ik vraag me trouwens af hoe je het nu nog integraal, zonder enige coupure, met volledige bezetting, interessant zou kunnen brengen.»

Vercruyssen: «In de grote tragedies heb je een aantal verhaalbanden die zich naar het einde toe prachtig in elkaar spannen. Hier heb je alleen een dun streepje en daar hangen de momenten aan. Het gaat uiteindelijk om de scènes op zich; de intrige is aanleiding om bepaalde confrontaties te laten gebeuren. Het gaat om het moment, altijd maar het moment.»

De Keersmaeker: «Het is zoals Matthias ook zei: na iedere dialoog kan het stuk gedaan zijn. Wij zijn gevallen op de schoonheid van de dialogen op zich en alle pospas laten we er liever af.»

Gramser: «Er worden koppels getrouwd met een pastoor erbij, de nar komt nog flauwe moppen tappen; er zijn een heel aantal klungelige nevenpersonages die niet terzake doen. Die personages vestigen te veel de aandacht op de anekdote en maken ook in wat ze zeggen té duidelijk en expliciet waar het stuk over gaat, als het dan al ergens over gaat.»

Veto: *De speelruimte is leeg. Weer een stukje anekdotiek weggeschraapt. Of hebben jullie geen dekort om Shakespeare universeel te maken?*

Vercruyssen: «Bij 'Wanja' hadden we min of meer de indruk dat we ons huisje mee hadden gebracht naar het theater waar we gingen spelen. Alleen, die Hollanders die altijd met ons worden vergeleken, die hadden plots ook geen dekort. Ze doen ons na. Dus hebben wij toch maar twee doeken gehangen.»

Veto: *Hoe zijn jullie nu eigenlijk zo snel in dat geëerde teatercircuit terecht gekomen?*

De Keersmaeker: «Heel simpel. Mijn ouders zijn heel rijk, die van Damiaan ook.»

Gramser: «En Jolente en ik gaan regelmatig met iemand slapen.»

Sigrid Bousset

spel, "vol vuur vertolkt", met een heerlijke toneelzoen van herder aan herderin, staat tegenover de pure akteerstijl die de globale voorstelling kenmerkt. Stan bewijst dat een gebrek aan inleving niet noodzakelijk leidt naar afstandelijk, koel en saai akteren. Het relativerend gegiechel af en toe, het naast elkaar kijken en praten, intonaties die niet stroken met de inhoud van het gezegde, al die kleingeunden maken het spel uiteindelijk écht autentiek, en dat is iets heel anders dan de gespeelde authenticiteit die we zo gewend zijn.

Zestien personages zijn er in het spel, en er zijn vier acteurs. Vooral de twee mannen, Damiaan De Schrijver en Frank Vercruyssen, bewegen zich haast ongemerkt van het ene personage in het andere. Waas Gramser heeft de rol van herderin en Celia. Alleen Jolente de Keersmaeker speelt slechts één rol: die van Rosalinde. Rolveranderingen worden aangegeven door onopvallende details: mantel wordt dichtgeknoopt, open gedragen, half uit, helemaal uit. Speler en tegenspeler worden veelal in één akteur of actrice verenigd.

De meeste van die personages stellen niet zo veel voor, zijn ook maar even aanwezig in het stuk. Het gaat vooral om wat ze zeggen. Dialogen volgen elkaar fragmentarisch op, tot Jolente de Keersmaeker vooraan de epiloog komt vertellen, alsof dat de normaalste zaak van de wereld is. "As you like it", zegt ze met een lachje. En de toeschouwers, of ze het nu leuk vinden of niet, blijven verwonderd achter. Verwonderd, hopelijk om méér dan om dit verrassend laatste zinnetje.

Sigrid Bousset

Stan speelt in het Stuc op 6, 8 en 9 maart, telkens om 20.30 uur.

Lis

En Leysen slist

← vervolg van p.1

geeft ons nog niet het recht om ons te beschouwen als de sportieve vertegenwoordigers van de KUL. Wel worden er Leuvense sportteams afgevaardigd door het Sportkomitee van de KUL. Die selecteren de topsporters onder de Leuvense studenten en stellen universitaire teams samen die Leuven in het buitenland vertegenwoordigen. Daar houden wij ons eigenlijk niet mee bezig, het is onze taak ook niet. We gaan wel jaarlijks eens voor een dag of twee naar Nederland om te voetballen. Maar dat is eerder een Sportraad-weekend, zoals ook de andere raden van Loko dat kennen.»

Wreed

Veto: Sportraad werkt met twee halfjids betaalde krachten. Hoe spelen die het klaar elk jaar opnieuw toch een behoorlijk aantal massa-organisaties op poten te zetten?

Sisk: «Sportraad is de raad van de sportverantwoordelijken van elke faculteit, aangevuld met een aantal entoesiaste losse medewerkers. Die mensen vormen eigenlijk de drijvende kracht: zij zijn niet gebonden aan een kring, terwijl die kringafgevaardigden daar toch ook nog een werking hebben. De organisatie van de grote manifestaties van Sportraad berust voor een goed stuk op de schouders van die losse medewerkers.»

«Op de kringen kunnen we meer rekenen op de dag van de manifestaties zelf. Soms moeten we de kringen wel met onder druk zetten: kringen die niet het voorziene aantal medewerkers leveren kunnen we straffen door hun waarborgen in te houden. Voor de maraton hebben we tot nog toe altijd gewerkt met mensen die we zelf aanspraken, maar

ook daar zullen we in de toekomst medewerking van de kringen moeten vragen, ook omdat de interesse om aan de organisatie van die evenementen mee te werken, terugloopt.»

«De effectieve medewerking van de kringverantwoordelijken zelf beperkt zich doorgaans tot de organisatie van de interfacultaire bekercompetities. Ze werken wel mee met de grote manifestaties maar nemen doorgaans geen zware verantwoordelijkheden binnen de werking van Sportraad op zich. Dat hoeft ook niet per se: de voornaamste taak van die mensen is de doorstroming naar de faculteiten toe, naar de basis. Voor ons is dat eigenlijk de interessantste manier van werken: vanuit een soort centraal orgaan, met vaste 'losse' medewerkers, een degelijke sportwerking uitbouwen. Die wordt dan ondersteund door de kringverantwoordelijken die reclame kunnen maken voor onze eigen winkel. In principe moet iedereen zo bereikt kunnen worden.»

Veto: Is Sportraad inderdaad jullie winkeltje, een goed draaiend bedrijfje waar veel reclame voor gemaakt moet worden, waar nogal wat geld omgaat?

Sisk: «Nee, dat mag je niet overtrekken. De vierhonderd frank die de studenten spenderen aan een sportkaart komt bijvoorbeeld niet bij ons terecht. De organisatie van het gros van de sportactiviteiten gaat wel via Sportraad, maar daarvoor kunnen wij een beroep doen op de infrastructuur van het ILO, het Instituut voor Lichamelijke Opleiding. De sportkaarten zijn een bijdrage in die kosten, en dat geld gaat dan ook rechtstreeks naar het Sportkot. Wij kunnen wel rekenen op subsidiëring vanwege de universiteit, via Loko.»

«Het Lisst geeft Leuvense deelnemers de kans zich te meten met buitenlandse teams. De kwaliteit van die teams kunnen we natuurlijk niet garanderen.»

«Sportraad heeft natuurlijk ook, en misschien als enige raad van Loko, iets te bieden aan bedrijven die onze activiteiten willen sponsoren. We hebben dan ook behoorlijk wat inkomsten van sponsorgelden, of van sponsoring in natura. Maar dat geld is ook nodig voor zo'n grote organisaties. We zouden nooit grote manifestaties kunnen organiseren zonder sponsoring. De grote klassiekers zijn ook belangrijk voor Sportraad. We kunnen daarmee naar buiten treden. Het zijn media-evenementen geworden en dat spreekt de sponsors natuurlijk aan, wat ons in staat stelt te blijven groeien.»

Veto: Bestaat het gevaar niet dat sommige klassiekers uit hun voegen barsten. Op de 24 Uren was er dit jaar al geen doorkomen meer aan. Is die grootschaligheid echt iets waar jullie aan houden?

heren laat wel iets van de affectie en de machtsverhoudingen blijken, maar omdat ze eerder terzijde in de voorstelling worden ingelast, maken ze een ietwat verbodige indruk.

820

Als je dieper gaat spitten, hoor je andere aders aan: de danspassen die de acteurs uitvoeren, vertellen veel over de destrukieve kracht van de mannelijkheid. Geïsoleerd van de beschaving worden spieren plots de enige strohalm waaraan de twee heren zich kunnen vastklampen. Het stuk zegt op die manier ook veel over kolonisatie, en vooral over hoe de één de ander tot slaaf kan maken. Bijna de hele voorstelling lang voert de goudzoeker het hoogste woord, en hij knalt de wetenschapper met zijn hoge idealen koelbloedig neer. Exit idealisme, het materialisme viert hoogtij, denk je.

Maar dan richt de dode zich op en fantaseert zijn einde van het verhaal. In zijn verhaal worden de verhoudingen herschikt: hij fantaseert dat hij als een beroemd man een ritje maakt op zijn landgoed en daar de aan lager wal geraakte goudzoeker ontmoet. Dit tijdsaspect maakt wel de indruk een soort toevoeging aan de voorstelling te zijn, vooral omdat zij eerder niet aan de orde is.

Goddelozen

Het decor en de belichting zorgen voor een vreemde, ietwat dreigende sfeer. Rook onttrekt de acteurs af en toe aan het zicht, zoals dat ook in de jungle gebeurt. Op de achtergrond hoor je de beesten krioelen, en door het lichteffect heb je de indruk dat je in het oerwoud ontwaakt. Riet is het enige attribuut dat de acteurs bij zich dragen, en dat is tegelijk een nuttig instrument en een bestraffend wapen. Met bundels riet kan je houthouwen, maar je hebt slechts een stengel nodig om een arme Papoea of je kollega te kastijden. In feite blijft de voorstelling op die manier toch wat in de goede bedoelingen steken, omdat zij wel sfeer weet te kreëren en die tegelijk ironiseert, maar van het onderzoek naar het macho-imagó van de man op de scène niet zoveel te merken valt.

Paul Demets

Man Act speelt Radio Sing Sing

Een avond bij de Papoea's

Het is een droom van verliefden: samen naar een afgelegen plek, liefst zoveel mogelijk terug naar de ongerepte natuur, om eindelijk ongestoord met zijn tweetjes te kunnen zijn. In werkelijkheid kan zo iets wel anders lopen. Je zit op de duur zodanig aan mekaar's ziel te krabben dat je weer naar de bewoonde wereld snakt. In *Radio Sing Sing*, deel drie van 'Man Act' en vorige week te zien in het Stuc, zien we een duo dat op expeditie naar Nieuw-Guinea trekt om er uiteindelijk alleen mekaar te vinden. Of dat een grote ontdekking is? Valt te bekijken, vinden de acteurs van 'Man Act', zoals zij zich analogoet met hun trilogie noemen.

«Atleten van het gevoel», zo bestempelen Simon Thorne en Philip Mackenzie, het duo dat 'Man Act' vormt, zichzelf. Dat houdt in dat ze willen analyseren hoe het gevoel functioneert in de samenleving, en vooral hoe de beleving ervan bij mannen en vrouwen sterk verschilt. De aandacht van Thorne en Mackenzie gaat daarbij exclusief naar de mannenwereld. Ze willen in hun drietuit laten zien welke rol de man in de maatschappij vervult, en de 'macho-myte' staat daarin natuurlijk centraal.

Salon

Zo ging 'Man Act 1' over het geweld dat mannen tegen elkaar gebruiken wanneer ze met elkaar gekonfronteerd worden. De relatie wordt gedramatiseerd in de vorm van salondans, maar naarmate het stuk vordert heb je eerder het gevoel naar een boksmatch te zitten kijken. Onderdrukte emoties, gaande van affectie tot het zich aangetrokken voelen tot elkaar, worden uiteindelijk met de vuist geuit.

'Man Act 2' raapte de draad weer op en was een poging om toch een relatie op te bouwen. In een situatie van uitzichtloosheid die doet denken aan Vladimir Estragon in Beckett's *En attendant Godot*, pogen twee oudere mannen een mooie toekomstdroom bijeen te fantaseren. Maar terwijl ze, naar de betekenis in

het heden zoeken, botsen ze voortdurend op de sleur en de gebreken van alledag.

Radio Sing Sing, het derde deel van 'Man Act', stelt de relatie die op fantasie drijft, volledig in vraag. Het toont dat niet alleen in de jungle wrede besten schuilen. Twee mannen, keurig in smoking uitgedost, maken plannen om een expeditie naar Nieuw-Guinea te ondernemen. De één is pur op goud belust, de ander ziet het verhever: de expeditie moet in dienst staan van de wetenschap en de mensheid. Het stijfvol uitvoeren van de bewegingen en het verhaaltje zelf worden geleidelijk een middel om de ontoereikendheid aan te tonen van louter losverbondenheid. Hun affectie blijft immers niet overeind wanneer ze met problemen worden gekonfronteerd.

Spitten

Op het eerste gezicht is dit het bewogen en authentieke verhaal van de eerste twee ontdekkingsreizigers in Nieuw-Guinea. De één, een Brit, was een wetenschapper, de ander, een Amerikaan, een goudzoeker. Hun belevenissen worden in de voorstelling kleurrijk naverteld. Op ironische wijze wordt het gekeuze op nivo van salonfilosofen doorpikt. Daar- in zit meteen één van de bezwaren die je tegen deze voorstelling kan hebben: er wordt teveel gepraat, en te weinig gesuggereerd. De danspassen van de

Op de duur zou dat het studentikoze kunnen gaan verdringen.

Sisk: «We beseffen dat we er in de eerste plaats zijn voor de studenten, en dat je soms het gevaar loopt dat die uit de boot vallen. De maraton hebben we dan ook sinds twee jaar sterk afgebouwd. Er mogen nu alleen nog studenten en personeel van de KUL aan deelnemen. Dit jaar staan we terug op het nivo van pakweg 1983, met minder dan 1000 deelnemers. Trouwens ook de Kwistax en de Gasthuisberg-Trophy zijn toch nog eerder studentikoze, kleinschalige activiteiten.»

«Eigenlijk wordt Sportraad vooral geassocieerd met de 24 Urenloop, en dat is inderdaad een monsterorganisatie. Daar is ook heel wat geld mee gemoed, maar zonder sponsorgeld zouden we het nooit klaarspelen. Nu slagen we er zelfs in winst te maken, wat ons juist in staat stelt kleinere dingen te organiseren, waar we anders nooit de middelen toe zouden hebben.»

«Zo is er vorige week een Sporthappening doorgegaan met gratis initiatie in minder gekende sporten. Karabijn- en pistoolschieten, klimmen, diepzeeduiken, langlauf, met 's avonds een volleybalwedstrijd tussen Zonhoven en Torhout. Dat kost allemaal veel geld, en daar komt niet zoveel volk op af. Nochtans moet Sportraad ook aan zo'n dingen aandacht kunnen besteden.»

Veto: Jullie hebben sinds vorig jaar dan

ook een financieel beheerder

Sisk: «Vroeger kwam dat allemaal op de rug van de vrijgestelde terecht. Als vrijgestelde stond je in voor alles: schrijven voor krantjes, organiseren, sekretariaat en administratie, contacten van sponsors... Dat werd wat teveel voor twee mensen met een halfjids baan. Daarom is die nieuwe beheerdersfunctie gecreëerd: het is een vrijwilligersjob, alhoewel er bij Sportraad gerust nog plaats zou zijn voor een bijkomende betaalde kracht. Tenslotte is Sportraad behoorlijk op de professionele toer gegaan. Als je ziet wat wij doen met twee vrijgestelden en een paar vrijwilligers... gelijkaardige verenigingen die professioneel sportmanifestaties organiseren, zouden daar 10, 11 mensen mee tewerkstellen.»

Stef Wauters
Tine Van Heesvelde

vakature

Kringraad zoekt voor dit academiejahr nog een studententegenwoordiger (uit Humane Wetenschappen) voor de Akademische Raad. Voorwaarden in Veto 15 (dd. 15/1/90) of op de 's Meiersstraat 5. Kandidaturen indienen kan tot 9 maart.

RvS: de reserves

← vervolg van p.1

sektor te helpen oplossen. Ná uitputting van de reserves van de sektor.

Maar die waarschuwing is altijd terzijde geschoven.

Wateren

Alle aandacht is nu gericht op de Raad van Beheer van de KU Leuven van april. Daar wordt immers de investeringsproblematiek van de sociale sector besproken. Koncreet zullen vooral de investeringsproblemen van de huisvesting en Alma aan bod komen. Alma staat dus nog eens op de agenda, zij het drie maanden later dan afgesproken en in een globaal pakket, samen met onder andere de aanvragen van de huisvestingssector. De kans is dan ook reëel dat de specifieke eisen en problemen van de verschillende diensten zullen verwateren in dat ruimere kader.

Sociale Raad verwacht wel van de Raad van Beheer van de KU Leuven dat ze concrete beslissingen neemt en niet verzandt in principiële stellingnames en cryptische antwoorden. De universitaire overheid heeft - door het toekennen van jaarlijks 15 miljoen - voor het groot onderhoud - blij gegeven dat de problemen van de sociale sector en de daaraan verbonden democratisering van het onderwijs haar uiteindelijk dan toch niet geheel koud laten. De Raad van Beheer van de KU Leuven kan dit nu nogmaals bewijzen door aan de investeringsproblematiek in april voldoende middelen te voorzien voor eventuele projecten.

Kris Hendrickx

Professor Jan Gronsky over Tsjecho-Slovakije

"Jaček was een onbenul"

Nu de eerste euforische hervormingsgolf in het Oostblok wat is weggeëbt, begint men zich langzaam bewust te worden van de gigantische problemen die de nieuwe toestand met zich meebrengt. De ene keer lost men dat op met allesbehalve vriendelijke maatregelen (sommige Westduitsers lopen plots niet meer hoog op met hun *Brüder* uit het Oosten), een andere keer begint men gewoon aan de praktische organisatie van de nieuwe maatschappij. In Tsjecho-Slovakije bijvoorbeeld, waar verkiezingen op stapel staan. Veto sprak hierover met professor Jan Gronsky, hoogleraar aan de Karelsuniversiteit van Praag, waar hij ondermeer 'Vergelijkend Staatsrecht' doceert. Gronsky, die een tijdlang in Leuven was in het kader van Ekonomika's Oost-Europa-project, is lid van de commissie die de organisatie van die verkiezingen en het nieuwe parlement voorbereidt.

Jan Gronsky: «Wat wij in Tsjecho-Slovakije willen, is gewoon een terugkeer naar het oude kiesrecht. In '46 gingen in Tsjecho-Slovakije, na de jarenlange onderdrukking door de nazi's, voor het laatst echte vrije verkiezingen door. De communisten hebben die overigens gewonnen, met een verpletterende meerderheid bovendien. Hierop kon geen enkele demokraat ook maar één opmerking maken: die overwinning was volledig legaal. In Slovacije behaalden ze zelfs meer dan veertig procent van de stemmen, terwijl ze over het hele land een totaal van achtendertig procent scoorden. Andere vooroorlogse partijen, zoals de sociaal-democraten, behaalden in het beste geval ongeveer tien procent van de stemmen. Spijtig genoeg was dat de laatste keer dat Tsjecho-Slovakije naar de stembus kon gaan. Eenmaal aan de macht, hebben de communisten de vrije verkiezingen immers afgeschaft.»

Veto: Vrije verkiezingen zijn natuurlijk een mooi principe, maar alles hangt af van de concrete invulling ervan. Zelfs in West-Europa, de zogenaamde 'bakermat van de democratie', verschilt het Belgisch systeem erg sterk van bijvoorbeeld het Britse.

Gronsky: «Wel, in Tsjecho-Slovakije opteren we principieel voor jullie systeem. Dat is een proportioneel kiesstelsel: ieder partij behaalt een aantal

zetels dat ongeveer evenredig is aan het percentage stemmen dat die partij behaalde bij de verkiezingen. Van West-Duitsland hebben we ook de relatief hoge kiesdrempel overgenomen: een partij moet minimum vijf procent van de stemmen behalen, voor ze aanspraak kan maken op een zetel in het parlement.»

«Julie kunnen wel aanvoeren dat zoiets niet helemaal democratisch is, maar voor de organisatie van de nieuwe Tsjechische staat is zo'n kiesdrempel gewoon pure noodzaak. In Slovacije bestaan er op dit moment meer dan veertig verschillende partijen. Als je al die groepen in het parlement moet afvaardigen, krijg je een ontzettende versnippering van de te begeven zetels. Wel, een parlement met een veertigtal fracties, dat is politiek onbestuurbaar. Zo kreeg je gewoon politieke chaos. Tsjecho-Slovakije heeft momenteel veel meer behoefte aan stabiliteit, om de nieuwe problemen het hoofd te kunnen bieden.»

Invasie

Gronsky: «We hebben wel bewust niet geopteerd voor een systeem zoals in Groot-Brittannië of in Frankrijk gebruikelijk is. Zo'n kiesstelsel - een meerderheidsstelsel - is eigenlijk niet erg democratisch. Men deelt in zo'n systeem

het land op in erg veel, kleine kiesdistricten, waar steeds slechts één enkele zetel op het spel staat. De partij die het grootste aantal stemmen haalt in een bepaald kiesdistrict, wint ook onmiddellijk de zetel, en de andere partijen tellen gewoon niet mee. Wel, met zo'n systeem krijg je naar verloop van tijd een politiek bestel met twee, hoogstens drie partijen. Kijk maar naar Groot-Brittannië, dat is hiervan een schoolvoorbeeld. Een nieuwe partij krijgt daar gewoon geen kans om te ontplooiën.»

«Een ander mooi voorbeeld hoe zo'n meerderheidsstelsel kan ontsporen vinden we terug in de Verenigde Staten. Daar is het reeds drie keer voorgekomen dat de presidentskandidaat die meer dan de helft van de stemmen behaalde, toch geen president werd. Dat komt omdat hij in een aantal kiesdistricten een bijzonder grote meerderheid achter zich kreeg, maar in iets meer dan de helft toch een nipte nederlaag opliep. In de VS kan men dan de verkiezingen verliezen. Neen, zo een systeem zouden we liever niet invoeren in Tsjecho-Slovakije. Tenminste, niet zolang we zelf kunnen kiezen. In dat geval zouden er slechts twee partijen, namelijk de oude KP en Burgerforum van Havel, in het parlement vertegenwoordigd zijn. Nu zullen er dat een veelvoud zijn.»

Veto: U bestempelt het communistisch regime steeds als onwettelijk omdat het zijn legitimiteit niet haalde uit vrije verkiezingen. President Havel en Aleksander Dubček, de voorzitter van het parlement, zijn echter ook nooit aan de macht gekomen na verkiezingen.

Gronsky: «Kijk, essentieel in deze kwestie is dat het vorige parlement ook niet democratisch tot stand gekomen was. Het is op dit moment dus niet zo dat de betogers een democratisch gekozen parlement hebben weggejaagd. Daar zou ik ook niet mee akkoord geweest zijn. Na de revolutie zijn er ongeveer één derde van het aantal oude parlementsleden naar huis gestuurd. Hun plaatsvervaardigers werden gekoepeld door het overblijvende deel van de parlementsleden. Die laatste, allemaal hervormingsgezinde communisten, hebben voornamelijk mensen van de strekking van Havel gekozen. De bekendste onder hen zijn Aleksander Dubček, de premier van Tsjecho-Slovakije die in '68 door de Russische invasie aan de kant is gezet, en prof. Jieynsky, de huidige vice-president.»

«Havel mag dan wel niet verkozen zijn als president, maar dat ligt helemaal in de Tjechische traditie. In '20, '46, '60 en '68 werd de president ook nooit verkozen, maar aangeduid door het parlement. Dat is nu ook het geval.»

«Ik weet wel dat, grondwettelijk gezien, de hele hervorming tot nu toe niet helemaal netjes is geweest. Maar je moet niet vergeten dat je de huidige toestand in Tsjecho-Slovakije best met een revolutie kan vergelijken. En ja, *das war nicht ganz demokratisch, aber eine Revolution ist eine Revolution*. Je weet hoe het er dan aan toe gaat.»

Veto: U spreekt over revolutie. Voor zover wij weten, ontstaat zo'n revolutie nooit spontaan. Die wordt steeds voorbereid, meestal jarenlang. De toestand in Tsjecho-Slovakije wordt echter steeds voorgesteld alsof het regime 'zomaar' omverviel, gewoon omdat er enkele duizenden betogers op straat kwamen. Dat lijkt eerder op een sterk verhaal dan op een politieke actie.

Gronsky: «Eerlijk, voor zover ik weet heeft niemand de Tjechische revolutie gepland. Voor 17 november, de dag van het ontstellend brutale politioptreden tegen de betogende studenten, kon niemand vermoeden hoe een vaart het allemaal zou lopen. Daarvoor waren het slechts zeer geïsoleerde groepjes, zoals Charta '77, de bekende groepering voor de mensenrechten, en nog een tachtigtal andere, uiterst beperkte groepjes die

20 - Het Leuven's Homo- en Lesbienecentrum De Roze Drempel bestaat 20 jaar. De viering van die twintigjarige werking rond integratie en emancipatie van homoseksuelen in Leuven, moet op vrijdag 9 maart uitmonden in een grote Happening in Zaal Lido. Vanaf 16 u. kan je gaan kijken naar een affichetentoonstelling over 20 jaar homobeweging in Leuven, met videovoorstellingen en infostands van andere Vlaamse homo- en Lesbienecentra, en organisaties die begaan zijn met die emancipatiebeweging.

Vanaf 19 u. ontvangt Kurt Van Eeghem in zijn praatkoffie sprekers van verschillende politieke partijen, van homo-organisaties en van de KUL en de RUG. Gespreksthema's zijn '20 Jaar Homobeweging in Vlaanderen', 'Lesbiennes en homo's: samenwerking of gescheiden werking', 'De Roze 90' en 'Antidiscriminatiewetgeving en een homobeeld in Vlaanderen.'

Vanaf 10 u. is er een optreden van Raymond Van het Groenewoud, gevolgd door de Jubileumfuif 20 jaar Roze Drempel. (Foto Rob Stevens)

oppositie voerden tegen het communistisch regime. De grote meerderheid bleef echter apatisch.»

Korrupt

Gronsky: «Na 17 november is alles echter in een stroomversnelling gekomen. Op 18 november weigerden de teaters nog voorstellingen op te voeren, als de verantwoordelijken van dat bloedbad niet voor het gerecht zouden gebracht worden. Men sprak toen echter nog niet over een wisseling van het regime. Na amper drie dagen stelden de betogers echter reeds de kopstukken van de Tjechische KP rechtstreeks verantwoordelijk. Bovendien werden wij geconfronteerd met de stroom Oostuidse vluchtelingen. Op psychologisch gebied heeft dat ook als een belangrijke katalysator gewerkt. Je kent de spreuk wel: tien jaar voor Polen, tien maanden voor Hongarije, tien weken voor de DDR, tien dagen voor Tsjecho-Slovakije. Neen, het is echt te snel gegaan om te spreken over een minutieus voorbereide

revolutie. Dat is niet waar.»

«Wat natuurlijk wel heeft meegeespeeld, is de ontstellend zwakke positie van de huidige leiders van de KP. Voor iemand als oud-president Husak kon je tenminste nog achtting hebben. Husak, een stalman van de oude stempel, heeft weliswaar de Russen geholpen in '68. Hij bleef echter een intelligent persoon en al bij al een vrij integer politicus: je wist wat je aan hem had. In tegenstelling tot Husak is Jaček, de volgende president, een echte onbenul. Jaček was volkomen onbekwaam om Tsjecho-Slovakije te leiden, en bovendien een korrupt persoon. In dat geval krijgen revolutionairen het natuurlijk een stuk gemakkelijker.»

Walter Pauli

Dinsdag 6 maart is er een Open Debat over samenwerking met Oost-Europa, met Vladimir Trifonov, Russisch staatsdirecteur, prof. Evgeni Kalinkin, Economisch Instituut van Moskou, in Aud. Gaston Eyskens, Dekenstr. 2, 20.00 u. org. Ekonomika.

KONGRES VRG NAAR EEN SOCIAAL EUROPA?

De Valk - Om aan de sociale aspecten van Europa na 1992 iets meer bekendheid te geven organiseren het VRG en Europakring dinsdag een 'Rechtscongres Sociaal Europa'. Het congres zal niet alleen bestaan uit uiteenzettingen van profen en politici, maar vooral uit discussies rond seminariewerkjes van studenten. De licentiestudenten in de rechten die gekozen hebben voor seminarie arbeidsrecht of sociale zekerheid, konden opteren voor een paper over een 'sociaal Europa'. Ze zijn ingedeeld in vier werkgroepen rond een bepaald thema: sociaal overleg en medezeggenschap in ondernemingen, sociale aspecten van studeren in het buitenland, en Europese arbeids- en sociale zekerheidsrecht.

Zoals ze er nu uitziet, dreigt de fel bejubelde Europese eenmaking ('1992') vooral ten goede te komen aan het bedrijfsleven. De normen die bijvoorbeeld de konsumentorganisaties en de milieulobby op het niveau van de lidstaten afgedwongen hebben, zullen slechts kunnen blijven gelden voor zover ze de vrije concurrentie niet belemmeren. Daarbij komt nog dat de Europese besluitvorming de facto nog vaak werkt op basis van unanimitieit, hoewel dat in theorie met een gekwalificeerde meerderheid zou kunnen. Dat kan tot gevolg hebben dat de Europese verordeningen en richtlijnen op bijvoorbeeld milieugebied niet verder gaan dan de bescherming die de meest weigerachtige lidstaat wil toestaan. En omdat de industriële doorgaans minder moeite hebben om hun belangen op Europees niveau te verdedigen, ligt het voor de hand dat zij aan het langste eind trekken.

Met de sociale rechten van de Europeanen staat het er al niet beter voor. Daar wordt het principe zelf van een communautair sociaal recht door conservatieve regeringen (en niet alleen Thatcher) fel aangevochten. Er is dan vorig jaar wel een 'Sociaal Handvest' uitgevaardigd, maar dat is duidelijk onvoldoende om van een ernstige Europees-rechterlijke bescherming te kunnen spreken. Vooral omdat het 'Handvest' geen bindende kracht heeft: het geldt slechts als beleidsverklaring. Ook heeft de tekst alleen betrekking op de rechten van de werknemer, en niet die van de burger in het algemeen. En tenslotte wordt er niet gerept over een aantal belangrijke rechten als vakbondsvrijheid en maximale arbeidsduur.

Het UNICE (Union of Industrial and Employers' Confederation of Europe) kan tevreden zijn: het sociaal recht blijft een nationale aangelegenheid. Voor de werkeverers blijft het dus mogelijk hun activiteiten te verplaatsen naar lage lonen-landen als Portugal en tegelijk beroep te doen op de bescherming van de Europese markt.

De Europese Commissie heeft dat ondertussen ook begrepen en heeft een actieprogramma opgesteld, waarin vermeld staat op welke gebieden de EG moet tussenkomen. Deze keer is het dus wel de bedoeling dat er afdwingbare regels komen. Maar omdat voor deze materies in principe unanimitieit van de Raad van Ministers vereist is, dreigt het een zeer langzaam proces te worden. (LJ)

Het VRG en Europakring organiseren dinsdag een 'Rechtscongres Sociaal Europa'. Zie onze voortreffelijke agenda op pagina 7.

VLADIMIR TRIFONOV

Directeur-generaal van het staalwerkend concern Stomoborodovaniye (15.000 werknemers). Pionier op het vlak van joint-ventures met Westerse ondernemingen.

PROF. EVGENI KALINKIN

Hoofd van de leerstoel Economie & Organisatie van het Economisch Instituut te Moskou. Toonaangevend econoom die Westerse managementtechnieken in de S.U. integreert.

Op doorreis in West-Europa voor economische onderhandelingen geven zij hun enige publieke lezing voor de Benelux, op **dinsdag 6 maart om 20.00 u in auditorium Gaston Eyskens, Dekenstraat 2.** Georganiseerd door Ekonomika.

OPEN DEBAT

ZOEKERTJES

- Verloren dinsdag 13 februari: trui (grijs-bordeaux met jacquard-motief). Lepelstr. 9, Griet.
- Degene die per ongeluk mijn zwart-groene jas van O' Neill meegenomen heeft in de Stella op 1 maart, gelieve terug te brengen naar Brabanconnestraat 19, bij Geert Henckens.
- Dje, Larie, sorry I couldn't make it for the party. Maybe another time. Trouwens, waar zit Apekol? Of wil ik er eenje stoven? Frantic: prettig gestoord.
- Probeer mij maar eens te situeren: tussen proza en poëzie, tussen Weltschmerz en filosofie, tussen mal du siècle en déjà-vu. Rara. En het is niet wat je denkt. De groeten.
- Wie verlost mij van het nachtlawaai en meldt mij het ideale kot 90-91? Tot 4500 fr., stil, min. douche, eventueel Heverlee of Kessel-Lo. Kristin, Schapenstr. 33 (laat bericht na).
- Liefste Victoria, ik hou dolvel van jou! Eenennegentig kusjes en nog eenje erbij! Van je Nickie.
- Voor B.G. van TEW-boy: schrijf snel terug met afzender zodat we eens kunnen afspreken op jouw of mijn kot! Voldoende franken a.u.b.
- 22-jarige TEW-student zou graag in contact komen met andere homo- of bistudenten. Wie schrijft mij? Postbus 573, Groenplaats, 2000 Antwerpen.
- Is een flauwe grap ook humor? En wat baten kaars en bril... Casio nooit!
- Aan de mooie (?) kloppesten met de naturalistische gordijntjes in de Flintstraat 9: wij laten niet in eigen boezem kijken. O, wat jammer! Groetjes van de buurdamen.
- Verloren: studentenpet (rood-wit, bruin) met vermelding 'kleine' binnenin. Terug te bezorgen in kafee 'De Kluyt', Munstr. 12. Beloning voor vinder.
- Het Goëie Spoor, nog steeds homo en lesbi, ma. 20.30 u., Amerikaln. 3.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

Horizontaal - 1. Iers vernieuwer van de roman in de twintigste eeuw - Lust 2. Amerikaanse staat - Schaaknivo 3. Dekriet - Gek 4. Laster - Berkelium 5. Algemene Bekendheid 6. Landbouwwerktuig - Liep 7. Muzieknoot - Lichaamsdeel - Sportterm 8. Mozaische wet - Roofvogel 9. Voorzetsel - Betrekking hebbend op de anus 10. Pittige spreuk.

Vertikaal - 1. Stijlvernieuwing rond de eeuwwisseling 2. Mansnaam - Elektrisch stalen deeltje 3. Aziatische nomadentent 4. Eigenhandig geschreven stuk 5. Vogelproduct - Goud (Frans) - Japans lyrisch drama 6. Ongeoorloofd 7. Viraal zweertje - Italiaanse omroep 8. Prijs - Lichaamsdelen 9. Lengtemaat - Petroleumvat 10. Dampje - Onderneem aktie.

- Voor het goedkoop typen van uw tesis, bel na 18.00 u. 02/657.99.45.
- Wie een Pelikano-schoolvulpen verloor in computerzaal C op de Arenbergkampus richtte zich tot Walter, 22.36.55. Tandje steken Didi! BOK.
- Tom, donderdag in het HDR met geld en nuchter? M en M.
- Verloren op 2 februari in Vlamingenstraat: goudkleurige ring (slangvormig). Terugbezorgen: Vlamingstraat 60 (Els). Beloning.

- Pieter Coutereelstichting, homo- en lesbiennecentrum. Vaarstr. 16, 23.63.27 Jongerenkafé: woensdag 19-24.00 u, zondag 15-19.00 u.
- Ik zal uw tesis, artikel of brief in het Engels vertalen of verbeteren. Ekspert in Engels, snel en verzorgd werk. Schrijf naar Minckelerstr. 104, 'Engels'.
- Wie heeft op 8 februari in AV 03.12 (Sociale Wetenschappen) mijn bril (rood montuur, bruine brillenkoker) en groen pennetje gevonden? Els Lefeve, Bogaardenstr. 15, bus 25, 78.82.58.
- Studentenkamer te huur van april tot september - verlengbaar - met balkon - dicht bij centrum - zeer goede staat. 20.18.46.
- Wie wil kostendelend meerijden van Brugge naar Leuven en v.v.? 050/82.33.60.
- Napoleon, waar blijft de aktie? Visje is helemaal hopeloos, sjallekesmens steunt niet meer en keizer Karel schreeuwt het van de daken... En ik maar wachten, Y.F. Josephine.
- C.M. Brussel organiseert TD in Eagles (Vismarkt) op 16 maart. Alle CM moni's van heel Vlaanderen, weest welkom! Mich. F.
- Ik zoek naam en adres van de flamenko-gitarist die speelde in een trappenhuis van het Pauskollege tijdens 'Leuven Licht'. David, Tieneststraat 112.
- Zeg, Historiaschacht met blonde stekeltes: stropdassen zijn echt uit de mode, hoor! Maar zeg eens: waar heb jij zo intellectueel-sensueel leren lachen? We vallen! Agie.
- Wil degene die in de nacht van donderdag 22 op vrijdag 23 februari m'n jeansvest heeft meegenomen uit de Shrink, deze ook terugbrengen? Vooral de inhoud (portefeuille, sleutels,...) zou ik graag terugbrengen, want er zaten een paar belangrijke dingen bij, Sonja Kinable, O.L. Vrouwstraat 52.
- Vrede zij met u, roodharig meisje (Aswoevend). In 'De Appel' op woensdag 7 maart, rond 21.00 u., goed?
- Te koop: MSXII komputer, DIJK Drive + Philips music module + keyboard. Alles samen een prachtig muziek-instrument. 29.000 fr. Mechelsestr. 76. D.V.Baar.
- Typen van tesissen, verslagen en teksten op laserprinter. Vertalingen; inbinding. Kees Rosselle, Naamsesteenweg 130, Heverlee. 20.70.77.
- Elke vrijdag en zaterdag is de Shrink te huur voor prive-ruimte tot 150 personen. Soepele en voordelige voorwaarden. Info ter plaats, Tieneststr. 115A of 28.60.78. (3 avonds 20.21.50.).
- Homo- en lesbiennecentrum 'De Roze Drempel' onthaalt maandag en donderdag 20-23.00 u., Amerikalaan 3, 22.85.82. Kafé elke woensdag 21-01.00 u. Cranendonck 27 (zijstr. Vismarkt).
- Luma, typen van tesissen, verslagen en teksten. Vertalingen. Steenbos 25, 1641 Alsemberg. 02/380.12.80.
- Ha, zo zit dat! Heel 'höflich' om een gommetje 'bitten' en dan zeer 'schnell' wregrenen! Volgende keer, bieb L&W, zelfde tijd, zelfde bank: höflich zurückgeben! Stouterd!

Tikkantoor Devano
016/23.98.70

Tekstverwerking Laserprinting ★ Lay-out Dactylografie

Boeken, tijdschriften, cursussen, thesissen,...

Professionele aanpak Jarenlange ervaring

T. & K. Van Nooten-Dehaes
Wilselsesteenweg 54
3020 Herent

MAANDAG

20.30 u **SAMENKOMST** Het goëie Spoor, de homo- en lesbi- jongerengroep van de Roze Drempel, in het JAC, Amerikaln. 3.

DINSDAG

- 10.00 u **KONGRES** Rechtskongres over een Sociaal Europa, met lezingen door prof. Stuyck, Pieters en Stroobant en met presentatie en bespreking van papieren van rechtsstudenten, tot 18.30 u, in De Valk, Tieneststr. 41, org. VRG.
- 20.00 u **KONCERT** Het Requiem van Salieri, voor het eerst opgevoerd in de Benelux, in het kader van het 55-jarig bestaan van de Historische Kring, in Sint-Jan-de-Doperkerk (Beginhof), ink. 200, org. Historia.
- 20.00 u **OPTREDEN** Cabaret door Cabaretketel, in aud. Minnepoort.
- 20.00 u **KONCERT** Muziek in het HW: W. De Moor (viool), S. Caeyers (cello) en B. Zwaan (piano), in het Hoger Instituut voor de Wijsbegeerte, Kard. Mercierpln. 2.
- 20.00 u **DEBAT** Politiek debat over het sociale Europa, met minister Van Den Brande, J.P. Cot (EP-ID), Decaluwé (Philips), e.a., en met (MSSchien) Giscard d'Estaing, moderatie: G. Janssens (BRT-aktueel), in Aula Maxima, org. VRG.
- 20.00 u **KULTUUR** Poëtika cultuur 3-daagse: met poëzie van Clem Schouwenaars, Bertold Brecht door Frank Vercurysse en Patricia Beynens, Viona Westra, Peter Van de Borne en Hans Waeghe, in Dellenhof, Herendaal 7, Lubbeek, ink. 50/75, busdienst inbegrepen, org. Politika.
- 20.00 u **LEZING** Oostblokweek: een lezing met Vladimir Trifonov (dir. staalfabrieken Stomobouradvaniye) en prof. Kalinkin (Moskou, pionier op het vlak van managementstechnieken in de USSR), in aud. Gaston Eyskens, Dekenstr. 2, org. Ekonomika.
- 20.00 u **FILM** Een hommage aan Jef Cornelis (BRT-regisseur): Portretten van J.F. Vogelaar en H.C. Ten Bergh, in 1 Stuc, 1ste verd., ink. 60/80, org. Stuc.
- 20.30 u **TEATER** Toneelspelersgezelschap Stan brengt Rosalinde, naar een stuk van William Shakespeare. Als you like it, regie: Matthias Koning (van Maatschappij Discordia), in 1 Stuc, ink. 150/200, org. Stuc.

WOENSDAG

- 10.00 u **INFO** Infodag voor abturiënten in de fakulteten Geneeskunde, Farmaceutische Wet en Tandheelkunde.
- 13.00 u **KONCERT** Faculteitsconcert in het teken van Mozarts verjaardag door het Groot Blazerensemble van de Munt, in L&W, Blijde Inkomstr. 21, ink. gratis, org. Kulturkommissie.
- 20.00 u **DANS** Wim Vandekybus met Les portueuses de mauvaises nouvelles, een voorstelling die wil flirten met het gevaar, in de Stadsschouwburg, ink. 150-350, org. Stuc.
- 20.00 u **DEBAT** Debat over 'Mobiliteit' (dus: SST, files,...) met Johan Sauwens (VU), Magda Aelvoet (Agalev), Spilitsjens (Fabijs) en Pardon (NMBS), in De Valk, aud. Zeger Van Hee, org. Vujo- KUL.
- 20.00 u **FILM** Comédie (Jacques Doillon) met Jane Birkin en Alain Souchon, twee samenzweerders in een sentimenteel verstopperijspel, in 1 Studioke, Brabanconnestr. 25, org. DAF.
- 20.00 u **KULTUUR** Poëtika cultuur 3-daagse: Poëzie van en door studenten Sociale Wetenschappen met muzikale begeleiding (volksmuziek, jazz en folk), in Dellenhof, Herendaal 7, Lubbeek, ink. 50/75, busdienst inbegrepen, org. Politika.
- 20.30 u **FILM** Jef Cornelis: Rijksweg nr.1 en De achterkamer, in 1 Stuc, 1ste verd., ink. 60/80, org. Stuc.
- 20.30 u **OPTREDEN** 'Missing Persons' door de dansgroep Alkoune, ten voordele van Amnesty International en Arsen zonder grenzen, in Aud. Minnepoort, ink. 120/150, org. Studentengroepen A.L. en A.Z.G.
- 20.30 u **TEATER** 'Kaas' door Herman Verbeeck, naar het boek van Willem Elsschoot, in Vlaamse Leergangen, org. CC. Romaanse Poort.
- 24.00 u **FILM** Comédie (Jacques Doillon) met Jane Birkin en Alain Souchon, in 1 Studioke org. DAF.

AGENDA

VAN MAANDAG 5/3 TOT MAANDAG 12/3

EKONOMIKA

Di 6/3 om 20.00 u: Oostblokweek: een lezing met Vladimir Trifonov (dir. staalfabrieken Stomobouradvaniye) en prof. Kalinkin (Moskou, pionier op het vlak van managementstechnieken in de USSR), in aud. Gaston Eyskens. Om 21.30 u: Optreden van 'Stanley meets Livingston', in de Mercuur. Do 8/3: Bestuursvergadering in de bar, alle leden welkom.

HISTORIA

Di 6/3: Het Requiem van Salieri, voor het eerst opgevoerd in de Benelux, in het kader van het 55-jarig bestaan van de kring, in Sint-Jan-de-Doperkerk (Beginhof), ink. 200.

KATECHETIKA

Do 8/3 om 21.00 u: ABBA-avond, in het Schisma, Van Evenstraat.

L&W

Wo 7/3 om 14.00 u: Droevige namiddag, in Fakbar L&W, ink. gratis. Om 21.00 u: Vettig Vrolijke Horror-avond, in Fak.

PSYCHOLOGISCHE KRING

Di 6/3: Arm Wrestling (bijvoorbeeld tegen LISSST-bezoekers), in de Shrink. Do 8/3 om 21.00 u: Flower power in de Shrink.

POLITIKA

Poëtika cultuur 3-daagse: Di 6/3 om 20.00 u: met poëzie van Clem Schouwenaars, Bertold Brecht door Frank Vercurysse en Patricia Beynens, Viona Westra, Peter Van de Borne en Hans Waeghe, in Dellenhof, Herendaal 7, Lubbeek, ink. 50/75, busdienst inbegrepen. Wo 7/3 om 20.00 u: Poëzie van en door studenten Sociale Wetenschappen met muzikale begeleiding (volksmuziek, jazz en folk), in Dellenhof, ink. 50/75, busdienst inbegrepen. Do 8/3 om 21.00 u: fuil met optredens van Big Bill, Bart Herman en Guests, in Dellenhof, ink. 50/75, busdienst inbegrepen.

VRG

Di 6/3 om 10.00 u: Rechtskongres over een Sociaal Europa, met lezingen door prof. Stuyck, Pieters en Stroobant en met presentatie en bespreking van papieren van rechtsstudenten, tot 18.30 u, in De Valk. Om 20.00 u: Politiek debat over het sociale Europa, met minister Van Den Brande, J.P. Cot (EP-ID), Decaluwé (Philips), e.a., moderatie: G. Janssens (BRT-aktueel), in Aula Maxima. Do 8/3: Kabinetbezoek naar Brussel. Vr 9/3 om 13.00 u: Ja, wat is er van de sport? met Jan Wauters, BRT-journalist (sportredactie), 50 frank voor broodjes en drank, in de Nieuwe Valk, lok. 01.13. Ma 12/3 om 19.30 u: Debat over actuele onderwerpen uit de voetbalwereld, met o.a. Roger Blanpain, Louis Tobback, Georges Leekens, René Vandereycken, Paul Courant, moderatie: Wouter Vandenhaute, in Grote Aula, ink. 80/100.

DONDERDAG

- 19.30 u **DE STAD** Ludo Abicht over 'De vreemdeling' en Paul Smeyers over 'De vrees voor het andere en de angst van het eigene', in aud. 02.57, Psychologisch Instituut, ink. gratis, org. Stuc.
- 20.00 u **TEATER** Château Migraine door Arca Gent, in de Stadsschouwburg.
- 20.00 u **LEZING** Avonden van de Nederlandse Architectuur: Dobbelaar, De Kovel en De Vroom (univ. Rotterdam) over de Nederlandse volkshuisvesting: diverse tendenzen van het hedendaags Nederlands bouwen, in Arenberginstituut, Naamsestr. 96, ink. gratis, org. adf. Architectuur KUL.
- 20.30 u **DEBAT** Nabespreking van het toneelstuk Ghandi, met schrijver en regisseur Jan De Vuyst over de mens achter de myte en de betekenis van geweldloze weerbaarheid, in Jan Stasstr. 2, org. UP.
- 20.30 u **FILM** Een hommage aan Jef Cornelis (BRT-regisseur): Daniël Buren en Panamarenko en De Biennale van Parijs, in 1 Stuc, 1ste verd., ink. 60/80, org. Stuc.
- 20.30 u **KONCERT** Optreden van de Interlak Big Band, 'bestaande uit studenten en assistenten, olv Bart Preneel, in Proklamatiezaal Arenberg-kasteel, ink. 80/120 (studenten/niet-studenten), org. Kulturkommissie.
- 20.30 u **TEATER** Toneelspelersgezelschap Stan brengt Rosalinde, in 1 Stuc, ink. 150/200, org. Stuc.
- 20.30 u **TEATER** 'Kaas' door Herman Verbeeck, in Vlaamse Leergangen, org. CC. Romaanse Poort.
- 21.00 u **KULTUUR** Poëtika: fuil met optredens van Big Bill, Bart Herman en Guests, in Dellenhof, Herendaal 7, Lubbeek, ink. 50/75, busdienst inbegrepen, org. Politika.

VRIJDAG

- 13.00 u **DEBAT** Ja, wat is er van de sport? met Jan Wauters, BRT-journalist (sportredactie), 50 frank voor broodjes en drank, in de Nieuwe Valk, lok. 01.13, org. VRG.
- 16.00 u **INFO** Infodags van o.a. FWH, aidsteam, GOC, Verkeerd Gearkeerd, RAF, doorlopend video, tentoonstelling, in zaal Lido, Bogaardenstr. 29, org. 20 jaar Roze Drempel.
- 19.00 u **DEBAT** Praatkafé over antikristianisme/wetgeving, samenwerking tussen homo's en lesbiennes, de roze 90..., met o.a. Mieke Vogels, Erik Derjcke, Majo Van Rijckegem, e.a., presentatie: Kurt Van Eeghem, in zaal Lido, org. 20 jaar Roze Drempel.
- 20.30 u **FILM** Jef Cornelis: Een eeuw architectuur, Rem Koolhaas en Kerken zonder logo, in 1 Stuc, 1ste verd., ink. 60/80, org. Stuc.
- 20.30 u **TEATER** Toneelspelersgezelschap Stan brengt Rosalinde, in 1 Stuc, ink. 150/200, org. Stuc.
- 22.00 u **OPTREDEN** Raymond Van het Groenewoud en zijn Vlaamse Mustafa's, in zaal Lido, org. 20 jaar Roze Drempel.

ZATERDAG

10.00 u **DANS** Audite: intensieve dans- en choreografie workshop met Nadine Ganase, tot 18.00 u, in Vlamingenstr. 83, org. Stuc/Klapstuk.

MAANDAG

- 19.30 u **DEBAT** Debat over actuele onderwerpen uit de voetbalwereld, met o.a. Roger Blanpain, Louis Tobback, Georges Leekens, René Vandereycken, Paul Courant, moderatie: Wouter Vandenhaute, in Grote Aula, ink. 80/100, org. VRG.
- 20.00 u **LEZING** La vie spirituelle aujourd'hui door Marcel Légaut, in Kleine Aula, org. UP.
- 20.00 u **LITERAATUUR** Wannes Van de Velde en Karel Vingerhoets brengen poppenspel, gedichten en teater van Federico Garcia Lorca, een van de belangrijkste figuren van de Spaanse Literatuur, in de Stadsschouwburg, org. CC Leuven.
- 20.30 u **FILM** Walker (Alex Cox, 1988), een geëngageerde zwarte komedie over het Amerikaans imperialisme in Centraal-Amerika, over iemand die met een handvol huurlingen Nicaragua binnenvaart en zichzelf tot president uitroept, om 19.00 u ingeleid door Freddy Sartor, in 1 Stuc, ink. 80/100, org. Vlaamse Leergangen.
- 23.00 u **FILM** Walker (Alex Cox, 1988), in 1 Stuc, ink. 80/100, org. Stuc.

"Wie tien keer Kunstzaken ziet, gaat eraan participeren"

Veto: *Fin-de-siècle wordt vaak beschouwd als een cultuurpessimisme, hoewel de 'décadent' van het einde van de negentiende eeuw zijn houding als een positieve houding ziet.*

Vlasselaers: «Jawel, het is een cultuurpessimisme, maar van een bepaalde cultuur, de burgerlijke. Op het einde van de negentiende eeuw krijg je twee paradigma's, elk met een eigen 'modernité'. Het dominante is dat van de burger. Hij kent een progressie-ideaal, dat wordt gedragen door een positivistische, eksakt-wetenschappelijke ingesteldheid. Op literair gebied heeft die 'modernité' zich geprofileerd als het naturalisme met mensen als Emile Zola. In de meest ekstreme vorm ervan, de 'roman expérimental', wordt kunst aanzien als een vorm van experimentele wetenschap, een sociologie.»

«Daartegenover staat een nieuwe 'modernité'. Vooral in kunstenaarsmilieus leeft iets door van de *bohème*, die je vroeger al in de romantiek had. Het was een marginaliteitsbeleving, die inging tegen de technologische maatschappij. Wat altijd terugkomt, is een gevoel van onmacht. De burger ervaart dat als 'dekadent', negatief, de 'bohémisme' als positief. Zijn isolement, de onwil om tot een geheel te behoren, biedt hem de mogelijkheid aan de traditie te twijfelen, om via andere middelen het cognitieve vermogen te exploreren. Daarbij gaat de 'décadence' wel verder dan het symbolisme, waarvan het niet helemaal geïsoleerd staat, door drugs uit te proberen, en gemarginaliseerde vormen van seksualiteit. Men is geïnteresseerd in het deviant, het eksotische.»

Parijs

Vlasselaers: «Die twee paradigma's staan wel tegenover elkaar en lijken een monolithisch front te vormen, maar dat is niet echt zo. Flaubert, de grote vertegenwoordiger van de realistische roman, zal in zijn opvattingen over literatuur vragen stellen over het zogenaamde 'onproblematische' van de waarneming, die de basis is van elke natuurwetenschappelijke methode.»

«Vanuit de sociale positionering ziet de burger de 'décadence' als een *degeneratie*, terwijl de 'décadent' zelf zijn houding als *re-generationalistisch* beschouwt. Hij gaat zich zien als de enige die in staat is zich te onttrekken aan de burgermaatschappij, vandaar het elitaire karakter. Hij wil een 'homo novus' kreëren, wil iets anders krijgen. Daarvoor moet men afscheid nemen, sterven als het ware.»

Veto: *De media doen tegenwoordig nogal sterk hun best om het fin-de-siècle van toen in hedendaagse toestanden te herkennen. Kun je vandaag eigenlijk wel van zo'n houding spreken? Toen ging het om iets typisch 'moderns', nu zit de cultuur al twintig jaar met het postmodernisme.*

Vlasselaers: «Het einde van een eeuw brengt in de Westerse cultuur altijd een besef van afronding met zich mee. Denk maar aan de millenaristische beweging. Dat is het fetisisme van de getallen, nietwaar. Misschien interesseert men zich in eerste instantie voor de negentiende eeuw omdat het traditie is om op het einde van de eeuw een dekadentmotief te ontwikkelen.»

«Wat is er het eerst, het ei of de kip? Wij leven in een periode waarin de interesse voor de negentiende eeuw zeer groot is. En dat terwijl men de kunst van de negentiende eeuw gedurende de hele twintigste eeuw genegeerd heeft. De negentiende eeuw had geen waarde. Hoeveel gebouwen heeft men niet afgebroken! Kijk nu naar de retro-mode, de herleving van het 'art nouveau'. Men gaat naar antiekmarkten, op zoek naar meubels. Wat heeft men met de Stella-glazen gedaan? Er oude labels opgezet. Deze tijd roept die andere tijd op. De twee spelen op elkaar in. Dan is de vraag: is de kongenialiteit bewust, of versterkt het binnenbrengen van het oude de kongenialiteit?»

«Of dat gevoel nu aanwezig is, valt niet gemakkelijk vast te stellen. Het verschilt met het postmodernisme komt in elk geval duidelijk tot uiting op het punt van het publiek. Het individualisme van de 'décadence' was er hooguit één van kleine groepjes van gelijkgezinden. Nu is de beïnvloeding veel groter. Door de mediatisering van de cultuur kan men niet alleen iemand op één twee drie een tandpasta doen kopen, maar hem ook tot millenarist maken.»

(Foto Rob Stevens)

Tijdens de afgelopen maanden is Veto in zijn 'Jaren 90'-reeks op zoek gegaan naar maatschappelijke en wetenschappelijke tendenzen die het uitzicht van de laatste jaren van deze eeuw zouden kunnen veranderen. De laatste maar zeker niet de minst belangrijke van die tendenzen is zeker het *fin-de-siècle* zelf. Onze Westerse beschaving cultiveert het gevoelen van het afronden van, of komaf maken met een periode van haar eigen geschiedenis. Tegenwoordig bestaat er dan ook een sterk heropleven van de belangstelling voor de negentiende eeuw in het algemeen en voor een kultuurenomen dat in de twintigste eeuw verbonden werd met de overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw: het *Fin-de-Siècle*, of de *Décadence*. Niet in het minst in een poging om de eigen socio-kulturele realiteit te vatten en te categoriseren. Op zoek naar ons eigen kultureel vervul kwamen wij terecht bij Joris Vlasselaers, literatuurwetenschapper en docent in ondermeer *fin-de-siècle*- en postmoderne literatuur.

Vlasselaers: «In de negentiende eeuw waren de verspreidingsmogelijkheden helemaal anders. Je had toen de doorbraak van de geschreven pers. Kranten moet men lezen. Als je nu op teeven naar het voetbal wil kijken en je bent een kwartier te vroeg, dan krijg je *Kunstzaken* te zien omdat je te lui bent om voor dat kwartier uit je zetel te komen. Iemand die tien keer zo iets ziet aanbrengen, gaat daar voor een deel aan participeren.»

Veto: *Wil dat zeggen dat er in het 'gewone' leven niet veel van het gevoel van onmacht, onbehagen en twijfel te merken was? Blijf dat beperkt tot de 'artistieke' kringen?*

Vlasselaers: «In de *Nineties* in Engeland leefde het grote publiek heel sterk mee met het society-gebeuren, hoewel het er zelf geen deel aan had. De zoon van koningin Victoria, die een fameuze amuseur was en affaires had met aktrices, was voer voor cockney-mensen. Men leefde mee met het begin van het nieuwe teaterseizoen. Dat was voor een deel het optium voor het volk, zoals men nu in Cannes naar de *jet-set* gaat kijken alsof men naar de beesten in de dierentuin trekt. Het volk participeerde ook sterk aan de uitbouw van het Britse koloniale imperium. In de kranten werd dat toen sterk beklemtoond, de binnenlandse politiek kwam veel minder aan bod. Door die invloed van de kranten was het commentariërende element veel groter dan nu. Vandaag is men erg geïnformaliseerd, maar veel minder geformatiseerd.»

Veto: *De socioloog Rudi Laermans ziet de moderniteit als het participeren van bredere bevolkingslagen in de stad aan de cultuur van*

de jet-set. De postmoderniteit is volgens hem een verderzetten daarvan: het platteland wordt geurbaniseerd. Wat daarbij verloren gaat is het 'refleksieve' element: men laat alle informatie op zich afkomen en analyseert niet meer.

Vlasselaers: «Wie neemt actief deel en wie niet? In het postmodernisme wordt veel gespeeld, geciteerd. Neem nu de *soap-series*. Zulke series zijn zogezegd voor de kritiekloze kijker gemaakt, maar diegene die ze echt wil doorhebben, dat is alleen maar degene die over voldoende cultuur beschikt om het te kunnen zien. De facto is er dus weer een soort van elitarisering in het gebruik. Wij kijken naar *Dallas* omdat wij bijvoorbeeld in de les gehoord hebben hoe men daarin bepaalde archetypen gebruikt, ze ironiseert en citeert. Als element van communicatie onder ons maken wij gebruik van gepopulariseerde cultuur.»

Lief

Vlasselaers: «Je kunt zeggen dat de schaalvergroting afstompend werkt, maar het is ook waar dat het indringende element vergroet. Het bewustzijn dringt op bredere schaal door. Als iemand een perskonferentie geeft, zien we ze vijf keer op één avond op teeven, en we lezen het ook nog in de kranten. De overvloed aan informatie fikionaliseert, maar dat maakt het ook veel indringender. In onze cultuur is fiktie altijd gevaarlijker dan realiteit. Dat blijkt onder andere uit het feit dat totalitaire regimes er eerder op uit zijn om kunstenaars te beknotten, dan filosofen.»

«De massa zal vandaag wel veel onverschilliger zijn, maar de middelen die ter beschikking

staan van diegenen die de massa willen veranderen, zijn groter, door het gebruik van de media.»

«De zinsproductiviteit van een tekst is niet langer beperkt tot de tekst. Hij is gemediatiseerd. Je lektuur van een roman wordt aangevuld door alles wat je iver die roman leest. Dat participeert aan de geest van de tijd. Via andere teksten, boekenbijlagen, televisie-programma's, weet je veel meer over een boek dan wanneer je het leest.»

Veto: *Is het refleksieve vandaag, door het overinformatiseren niet zo sterk teruggedrongen, en de afstomping zo groot geworden, dat we niet meer van een fin-de-siècle als een maatschappelijk bewustzijn kunnen spreken?*

Vlasselaers: «Je komt niet vooruit door te spreken over hét postmodernisme, of dé *décadence*. Dat gaat natuurlijk, naarmate je je begrippenconcept abstrakter maakt. Er is dan uiteraard altijd iets van waar, maar als je het in een socio-kulturele kontekst plaatst, dan gaat dat veel minder op.»

«De tegenstelling tussen modernisme en postmodernisme geldt hoofdzakelijk voor de Angelsaksische wereld. In Amerika is het postmodernisme gegroeid in een socio-kulturele kontekst die sterk te maken had met het trauma van de Vietnam-oorlog, met het loslaten van typisch burgerlijke elementen van de Amerikaanse cultuur. Hoge en lage cultuur werden bij mekaar gebracht.»

«In West-Europa gaat het postmodernisme veel ruimer terug op allerlei avant-garde-bewegingen van het kontinent. Het herematisert elementen uit het fin-de-siècle. Onbehagen, onwil en twijfel hangen in de eerste plaats samen met de sterke dynamiek van de industriële revolutie. De elektronika-eksplorie van vandaag is daarmee vergelijkbaar. Toen waren verstedelijking en kosmopolitisering uitgesproken aanwezig. Dat vertaalt zich nu in de Noord-Zuid-tegenstelling, het rijke Noorden tegen de derde wereld.»

Fante

Vlasselaers: «Na 1870 kende Europa een lange tijd van vrede. Er waren geen echte oorlogen. Toch voelde men de toenemende spanning en las men in kranten de angst voor katastrofen. De industrie moest voortdurend haar markt vergroten, nieuwe afzetgebieden vinden. Men had eigenlijk een oorlog nodig. Wat gebeurt er in onze tijd? De Koude Oorlog is weggeëbd, maar toch blijft de dreiging. Er is de angst voor het kruivert van het Nabije Oosten, er is het ekologische probleem.»

«Door de technologische vooruitgang ontstonden in de Engelse steden de *slums*, de proletisering, die een onomkeerbare verloederding van de leefwereld met zich mee zou brengen. Wilde wilde het sociale probleem oplossen door het te estetiseren: als men de arbeiders het gevoel voor het schone bijbrengt, zullen ze gelukkiger worden. De 'art nouveau' wil de leefwereld vermenselijken, door gebruik te maken van de nieuwe techniek.»

«In het midden van de negentiende eeuw, met de breuk van 1848, breekt het élan van het socialisme. De grote verwachtingen klappen in elkaar, er is een terugval. Het reformistische socialisme steekt duidelijk de kop op in de tweede helft van de negentiende eeuw. Wat zien we vandaag? In Oost-Europa valt het socialisme. Over die parallel wordt vandaag veel minder getoetiseerd.»

Vlasselaers: «Zo kun je nog veel dingen opnoemen. Zijn ze gelijkaardig of niet? De onmogelijkheid van de taal om te refereren aan de werkelijkheid, zoals die in de dekonstruktie van Derrida naar voren komt, sluit heel sterk aan bij het negentiende-eeuwse debat over *les mots justes* en het empirisch-kriticisme. De elementen liggen soms heel sterk voor het grijpen. Je wordt er door verleid, ook al omdat één van de basistema's van het postmodernisme de *rewriting* is. Alle geschiedenis is fiktioneel. Alle historische beschouwing is een vorm van konstruktivisme, is een herartikuleren van het tegenwoordige. Je maakt geschiedenis. Als wij nu over de negentiende eeuw praten, hebben wij vanuit onze kontekst andere interesses voor die periode, dan bijvoorbeeld dertig jaar geleden. Je kunt daar niet buiten.»

Stef Wauters
Johan Reyniers

